

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren. N:o 16.

Måndagen den 20 Juni.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:r 38, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel;

hvar efter herr grefven och talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse, träffad vid talmanskonferens, omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden nästa onsdag, så vida voteringspropositioner för sådant ändamål dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Vidare meddelade herr grefven och talmannen, att efter öfverläggning vid talmanskonferens, i närvaro af de ständiga utskottens ordförande, det ansetts lämpligt, att riksdagsarbetet i kamrarne under innevarande vecka sålunda ordnades, att först undangjordes så mycket som kunde medhinnas denna dag; att derefter hölles bordläggningsplena under morgondagen kl. 3 e. m., vidare arbetsplena på onsdagens för- och eftermiddag, derefter bordläggningsplena torsdagen kl. 3 e. m., samt slutligen, för afgörande af då inkomna ärenden, sammanträden under lördagen, äfven på aftonen, om så erfordrades.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 18 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen: statsutskottets memorial n:o 35 samt utlåtanden n:is 36 och 37, sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden n:is 1 och 2, bevillningsutskottets betänkanden n:is 6 och 7 samt lagutskottets utlåtanden n:is 19—22.

*Ändringar i
förordningen
ang. villkoren
för försäljning
af brännvin.*

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 10 och 14 innevarande juni bordlagda betänkande n:r 3, angående villkoren för försäljning af brännvin.

1 punkten.

Herr Forssman: Bevillningsutskottet har förbisett, att den redaktion, som här är föreslagen, skulle leda dertill, att i landskontoren komme att insättas äfven den andel af vinstmedlen, som tillkom kommun, der brännvinsbolag har sin verksamhet. Detta skulle medföra en onödig omgång. Jag tager mig därför friheten föreslå, hvilket också öfverensstämmer med det beslut, som medkammaren redan fattat, nemligen att i 2 mom. af 22 § orden »i vederbörande landskontor insatt» måtte utbytas mot »till vederbörande aflemnad», äfvensom att 3 mom. af 41 § måtte förändras så, att i stället för orden »i vederbörande landskontor insätta» användas orden »till vederbörande aflemna».

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande punkt endast yrkats, af herr Forssman, att kammaren skulle besluta, dels att 22 § 2 mom. uti ifrågavarande förordning erhöles ett tillägg af följande lydelse: »Bolag åligger att senast den 1 maj hafva till vederbörande aflemnad de vinstmedel af föregående års rörelse, som bolaget enligt § 18 är skyldigt afstå», dels ock att till 41 § fogades ett tredje moment, så lydande: »3. Underlåter bolag att inom den i § 22 mom. 2 föreskrifna tid till vederbörande aflemna sin nettovinst, varde densamma genast utmätt».

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare på antagande af herr Forssmans förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

Herr Forssman: Jag måste, för min del, beklaga, att detta förslag icke lyckats tillvinna sig tillbörlig uppmärksamhet vid behandlingen inom medkammaren, der detsamma redan är afslaget. Såsom här i betänkandet nämnes, har erfarenheten till fullo ådagalagt, att de alkoholhaltiga dryckerna företrädesvis verka skadligt, der de förekomma i koncentrerad form. Det skulle, enligt mitt förmenande, hafva varit ett icke origtigt steg till minskning af alkoholkonsumtionen och således äfven till förmildrande af superiets olyckliga följder, om en

sådan förändring som denna hade af Riksdagen bifallits. Det har äfven framhållits i betänkan det, huru som Sverige är det enda europeiska land, der så hög alkoholhalt som 46 procent är stadgad för salugiltigt brännvin. I andra länder förekomma antingen alldeles inga bestämmelser i detta hänseende, eller ock är alkoholhalten satt till vida lägre procent än den här föreslagna.

Jag vill icke ingå på bemötande af de skäl, som i medkammaren anförts emot denna naturliga reform, men tillåter mig dock endast erinra derom, att, då vi lagstifta icke blott för oss sjelfva utan, kanske ännu mer, för kommande generationer, vi då borde betänka, att, äfven om en och annan, som nu vant sig vid starkare alkoholdrycker, finner denna förändring för sin smak mindre tillfredsställande, det likväl är troligt, att den, som icke är van dervid, skall finna brännvin af 40 procents styrka vara tillräckligt starkt.

Jag gör icke något yrkande men beklagar, att frågan genom Andra Kammarens beslut för denna gång blifvit afklippt.

Herr Almén: Då denna fråga, enligt mitt förmenande, har en stor sanitär betydelse, må det ursäktas mig, att jag nu begärt ordet.

Det torde vara en känd sak, åtminstone har det icke af de sakkunnige kunnat bestridas, att spritdryckers verkan beror mindre på kvantiteten deri befintlig alkohol, än på den form, hvori den förtäres, eller med andra ord, att den skadliga verkan i väsentlig mån beror på styrkan af den förtärda spriten. Gäller detta för folk i allmänhet, så gäller det ännu mera för den fattige arbetaren, som vid mer än ett tillfälle förtär brännvin, äfven om han icke har råd eller tillfälle att samtidigt förtära mat. Det händer ofta att arbetaren tidigt skall vara vid sitt arbete, hustrun har icke alltid maten färdig, hvarför han förser sig med en sup, vare sig hemma eller å den tidigt öppnade krogen. Verkan af en sådan sup på fastande mage och af 46 procents alkohol är i sanning mycket skadligare, än om samma kvantitet alkohol förtärdes i utspädd form. Man kan vid sådant förhållande knappast förstå, än mindre försvara, att lagen förbjuder utskänkning af brännvin i något mera utspädd form, än hittills är tillåtet. Vål skulle man kunna förstå, om lagen skulle förbjuda utskänkning af brännvin af större styrka än t. ex. 46 procent, men därför lägger lagen intet hinder i vägen. Utan tvifvel afser nu gällande lagstiftning köparens intresse och att han skulle få full valuta för sina penningar. Men då han, samtidigt med att han får mera sprit, tillika delvis förstör sin helsa, borde detta tvång borttagas och mera frihet lemnas. Min tro är, att, om förordningen förändrades, såsom här af utskottet är föreslaget, genom införande af orden »eller hvares styrka ej uppgår till minst 40 procent», deraf i början skulle blifva en ganska liten verkan; men småningom skulle då sprithalten nedbringas med en eller annan procent om året, hvarigenom man med tiden skulle komma till svagare brännvin, antagligen utan att de, som förtära det, skulle märka förändrin-

Ändringar i förordningen ang. villkoren för försäljning af brännvin.

(Forts.)

Ändringar i
förordningen
ang. villkoren
för försäljning
af brännvin.

(Forts.)

gen. Vinsten deraf i sanitärt hänseende skulle, enligt mitt förmenande, blifva ganska stor, hvarjemte jag tror, att man med en sådan obetydlig förändring i lagstiftningen skulle på ett mycket kraftigt sätt befordra nykterheten. Härmed menar jag icke blott icke förtärandet af sprit, utan äfven bibehållandet af helsa hos dem, som i större eller mindre utsträckning förtära spritdrycker. Jag tror således, att denna förändring har större betydelse, än det i första hand kan synas, och förstår verkligen icke, hvarför man motsatt sig densamma.

Vidare har jag hört sägas, att det skulle vara af ekonomiska skäl och af fruktan att städerna skulle få större vinst af förändringen än de nu hafva. Detta skäl kan jag dock icke fatta. Antagligen kunna städerna icke få någon annan fördel deraf än den bokförda vinsten af brännvinsförsäljningen, som redan är i lag bestämd och hvaraf äfven landstingen med flere erhålla sina andelar. Om den ekonomiska vinsten blir större, utan att för den skull något särskildt betungande eger rum för den, som förtär brännvinet, så är väl detta en vinst för landet, som man icke bör motsätta sig.

Då man här i denna kammare icke gjort något yrkande på afslag, vill jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt, öfvertygad som jag är, att den nu ifrågavarande förändringen skall verka mycket godt.

Grefve Hamilton: På de skäl, som af den föregående talaren så tydligt blifvit framhållna, huru nödvändig och nyttig en nedsättning i alkoholhalten i det till salu hållna brännvinet skulle vara, och då han likväl icke gjorde något yrkande om ändring i det förslag, utskottet här framlagt, får jag, med anledning af det beslut Andra Kammaren i ämnet fattat, yrka, att Första Kammaren måtte bifalla det af utskottet gjorda förslaget med nedsättning af alkoholhaltens minimum från 40 procent till 35 procent.

Herr Hedlund: Jag anhåller endast att få förena mig i det af grefve Hamilton gjorda yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på antagande af grefve *Hamiltons* förslag, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden: »minst 40 procent» utbyttes mot orden: »*minst 35 procent*»; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

4 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillnings-*Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.*
 utskottets den 10 och 14 i denna månad bordlagda betänkande n:o 4, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

1 punkten.

Herr Nordenfelt: Då jag icke kan biträda det slut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, och icke heller känner mig tilltalad af de förslag, som motionärerna framställt, skall jag be att få yttra några ord, hufvudsakligen för att lemna en del upplysningar, då jag i denna sak icke ämnar göra något yrkande.

Motionärerna hafva funnit en anledning till sina framställningar deri, att de ansett det vara riktigt, att de enskilda bankerna för sedelutgifningsrätten äsättas en skatt, motsvarande till sitt belopp den fördel, de deraf hade, d. v. s. att bankerna skulle till staten betala hela vinsten af sedelutgifningen. Utskottet åter har icke velat gå så långt, men dock antydt, att det måhända vore skäl föreslå, att hälften af den utaf sedelutgifningen uppkommande vinsten skulle såsom bevilling tillfalla statsverket. Motionärerna hafva sökt gifva skäl för sitt beskattningsförslag deri, att de ansett sedelutgifningen vara stridande emot landets fördel, men utskottet har för sitt »hälften hvar» icke alls angifvit några skäl.

Emellertid har utskottet med siffror visat orimligheten af hvad motionärerna föreslagit. Det framgår af Bil. I, som är betänkandet vidfogad, att denna skatt skulle uppgå till alldeles orimliga belopp. Så skulle t. ex. vår största enskilda bank, som nu betalar en sedelutgifningsskatt af 18,762 kronor, enligt motionärernas förslag, få betala en skatt uppgående till omkring 187,000 kronor, hvilket väl må anses vara orimligt.

Vidare har utskottet framhållit, att det vore svårt, om icke omöjligt, att kunna bestämma, hvad vinsten af sedelutgifningen verkligen är. Jag skall be att något närmare få redogöra för, huru det förhåller sig med denna sak, för att i min mån belysa, att denna utskottets åsigt är fullt riktig. De utgifna sedlarne utgöra ett räntefritt lån, som banken får af allmänheten. Jag ber dervid att få nämna, att det är icke på det högsta beloppet af utelöpande sedlar, som vinsten för banken uppkommer, ty banken har icke någon vinst på, att ett stort belopp af sedlar för någon kortare tid löper ute i rörelsen. Det kostar banken i stället icke så litet att hålla den extra kassa, som för inlösen af dessa tillfälligt utelöpande sedlar erfordras. Af Bil. II till utskottets betänkande framgår, huru vexlande dessa belopp äro. Man kan af denna sammanställning se, att för de olika bankerna skilnaden emellan högsta beloppet och medeltalet uppgått ända till 18 procent — för en bank till och med till 28 procent — som medeltalet varit mindre än högsta beloppet utelöpande sedlar. Det hade därför, synes mig, varit riktigare, om skatten på denna del af bankrörelsen hade

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt. blifvit bestämd efter medeltalet utelöpande sedlar. Då jag skall söka visa, huru svårt det är att få ut hvad bankerna på denna rörelse för tjena, utgår jag från medeltalet utelöpande sedlar, emedan detta är det enda, hvarpå de hafva någon vinst. Jag sade nyss, att detta är en räntefri inlåning. För att få fram bruttovinsten måste jag börja med att bestämma, till hvilken räntefot denna inlåning skall upptagas. Det är ganska svårt, att med visshet beräkna denna ränta. Bankerna hafva mycket olika räntor, dels på inlåning och dels på utlåning. Den lägsta inlåningsräntan är för närvarande 2 % och den högsta utlåningsräntan går upp till 6 % i vissa fall. Hvilka af dessa siffror skall jag då använda för att kunna bedöma en banks vinst af sedelutgifningen? Jag har icke en utan många gånger sökt beräkna vinsten och dervid tagit denna siffra till 5 %, hvilken åtminstone varit temligen hög. Från den vinst, jag sålunda erhållit, har jag afdragit de kostnader, som drabba banken i och för sedelutgifningen. Det första, hvarvid icke kan vara något tvifvel om rätta beloppet, är kostnaden för tillverkningen och förbrukningen af sedlarne. Vidare är det sedelskatten och annat sådant, som är i siffror bestämdt och framgår direkte ur räkenskaperne. Men det förefinnes en del andra utgiftsposter, som måste påföras sedelutgifningen, såsom till exempel ränteförlusten för det guld, som banken måste hafva i sin kassa, alldenstund den är skyldig att inlösa sina sedlar med guld. Till bankens utgifter härför bör också räknas den räntefria vaxlingskassa, som måste finnas i hufvudstaden, der den egentliga vaxlingen sker; dertill kommer kostnad för vaxlingsombudet, porto och annat dylikt. Dessa poster tillsammans tagna kan man icke lägga endast på sedelutgifningen. Banken drifver nemligen andra rörelser, såsom postremissrörelsen, och har andra affärer, hvilka också fordra, att en kassa finnes, dels räntefri hemma och dels hos vaxlingsombudet i Stockholm. Huru stort belopp af dessa kostnader, som bör påföras sedelutgifningen, är omöjligt att bestämma. Med en alldeles osäker grund för beräkandet af bruttovinsten och en ändå osäkrare grund för beräkandet af kostnaderna är det således tydligt, att man icke kan få fram någon viss siffra, hvilken utvisade den vinst, banken har på sin sedelutgifning.

En annan fördel, som bankerna hafva, är den af sedelutgifningsrätten, hvilken fördel skulle, efter hvad som antydts på ett ställe i utskottets betänkande, äfven kunna blifva föremål för beskattning. Det är dock ännu omöjligare att få fram hvad denna siffra är. Denna fördel ligger, såsom kammaren torde hafva sig bekant, deri, att åtminstone de mindre bankerna, genom att hafva rätt till sedelutgifning och således kunna hålla kassa på flera ställen, utan någon direkt kostnad, kunna hålla flera små afdelningskontor i landsorten.

Emellertid är jag af samma åsigt som utskottet, att verkligen en vinst förefinnes, och då denna skall beskattas, bör man se till, huru detta rättvisligen må kunna ske. Utskottet har här föreslagit, att denna beskattning skulle höjas från 2 kronor för hvarje tusende af det

högsta beloppet utaf bankens sedlar, som vore ute i den allmänna rörelsen, till 3 kronor för hvarje tusende. Man skulle då tro, att utskottet hade gifvit något skäl för en sådan förhöjning, men utskottet säger om denna sak ingenting annat än att utskottet icke kan, utan att frånträda rättvisans och billighetens grundsatser, våga föreslå en högre bevillning än 3 kronor för hvarje tusende af det högsta beloppet under året utelöpande sedlar. Denna motivering har icke varit för mig tillfredsställande och, som jag vågar tro, icke heller för kam-maren.

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

I utskottets betänkande förekommer en kort historik öfver, huruledes denna skatt på sedelutgifningen tillkommit, och man finner deraf, att meningen varit att af bankerna uttaga en skatt af omkring 54,000 kronor om året. Bil. I visar de summor, hvilka de enskilda bankerna under de senaste 6 åren i beskattning utgifvit. Man finner der, att nämnda siffra är uppnådd 3 gånger, och om man ser endast på sedelbeskattningen, är den uppnådd i allmänhet 2 gånger. Det synes mig således icke vara skäl, ur den synpunkten sedt, att höja skatten. Samma tabell visar också, att bankerna i medeltal betala till statsverket en bevillning af 3 procent af hela sin inkomst, då andra beskattningsföremål, såsom vi veta, betala endast 1 procent. Vidare framgår af samma tabell, att bankernas vinst varit i sjunkande. Det är ju ganska naturligt, att, då all annan rörelse och näring lider af ett allmänt betryck, bankernas vinst skall nedgå icke endast genom den minskade rörelsen utan äfven till följd af de förluster, som drabba bankerna. Utskottet uppgifver bankernas vinst för år 1886 i medeltal till 6,8 procent. Sedan detta utskottets betänkande utkommit, har bankinspektören utgifvit sitt årliga sammandrag öfver bankinrättningarnes ställning efter 1886 års bokslut. Deri kommer han till lägre siffror, än utskottet uppgifvit. Anledningen dertill ligger deruti, att då en och annan bank såsom nettobehållning upptagit åtkilliga belopp, hvilka sedermera vid bolagsstämma afskrifvits, har bankinspektören uti sin öfversigt upptagit endast det, som återstår, efter det för år 1886 skedd afskrifning afdragits. Dessa siffror visa, att af rikets 27 sedelutgifvande banker icke mindre än 11 under år 1886 förtjenat mindre än 6 procent. Ser jag efter huru med det mindre procenttalet förhåller sig, så befinnes det att 2 banker förtjenat ingenting, 1 har förtjenat 0,005 procent och så vidare. Det är således 11 banker, som förtjenat under 6 procent, 4 under 7 procent och tolf öfver 7 procent af det i rörelsen använda bankkapitalet. Medeltalet för alla bankerna har icke varit, såsom utskottet uppgifvit, 6,8 procent utan, enligt bankinspektörens berättelse, 5,9 procent. Det synes mig då icke vara skäl att, under sådana förhållanden, höja bankernas beskattning, hvarom nu är fråga. Jag kan så mycket mindre finna detta vara grundadt på rättvisa och billighet, som man måste betänka, att denna skatt på sedelutgifningen uttages äfven af de banker, som förtjena ingenting.

I slutet af sitt betänkande säger utskottet något, som jag skall be att få uppläsa. Det heter nemligen: »att genom motionen afses all

Ifrågasatt förhöjning af beviljningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

enskild sedelutgifnings upphörande är tydligt. — Det bör härvid ock anmärkas, att ett fullständigt bifall till motionärernas framställning skulle innebära, att Riksdagen använde sin *beskattningsrätt* till oinlettgörande af en verksamhet, som på grund af en *lagstiftningsåtgärd* tillkommit och som således allenast genom lagändring borde upphävas, i den händelse sådant befunnes lämpligt.»

Här tror jag verkligen att utskottet träffat, som man säger, »pudeln kärna». Meningen och innebörden af motionen är att på en sådan omväg för de enskilda bankerna omöjliggöra utgifvandet af sedlar. Vi hade i fjol en förkänning af detta, då en ärad talare den 7 maj här yttrade om enskilda banker med sedelutgifningsrätt: »skulle Kongl. Maj:t under denna nya oktrojt tid icke vilja låta indraga 10-kronesedlarne, och bankerna icke sjelfmant vilja omdana sin verksamhet i en sådan riktning, då torde Riksdagen begagna sig af sin rätt att utan regeringens hörande lägga en beviljning af 3 å 4 procent på alla enskilda bankers sedelutgifning.» Jag skall icke inlåta mig på, hvart ett sådant sätt i längden kan föra. Jag har dock velat fästa uppmärksamheten på faran deraf.

Friherre Barnekow: Den föregående talaren har sökt visa svårigheterna att på den väg, som här föreslagits, utfä någon beviljning af bankerna. Jag vill deremot söka framställa, huru enkel denna sak i sjelfva verket är. För detta ändamål återgår jag till den historik, som utskottet, efter skatteregleringskomitéu, uppställt angående denna beviljning. Man finner deraf att, enligt beviljningsförordningarna af åren 1855 och 1858, erlades af enskilda bankerna en beviljning af 3 procent af den årliga behållningen, då densamma gick till 6 procent; och om den steg derutöfver, skulle de betala 9 procent. Men enligt nya beviljningsförordningen af år 1861 skulle hvarje person betala en inkomstbeviljning af 1 procent, och då skulle äfven de enskilda bankerna åtnjuta samma fördel. Fråga blef då, huru man skulle beskatta bankerna för att icke förlora dessa 54,000 kronor, hvilka den föregående talaren omnämmt. Man fattade då det beslut, att pålägga en skatt af 2 kronor för hvarje tusende af högsta beloppet utelöpande sedlar under näst föregående år. Följden häraf blef icke, såsom den föregående talaren sade, att bankerna kommo att betala ett högre belopp än förut, utan tvärt om. Jag vill icke säga, att det var något enskildt intresse, som förorsakade detta, utan man försökte endast att få en siffra, och följderna deraf har blifvit, att om de enskilda bankerna skulle betala efter den norm, som var bestämd först 1861, skulle de 1885 hafva betalt en beviljning af 265,508 kronor, men de hafva betalt endast 179,446 kronor, hvarför de gjort en vinst af 86,000 kronor detta år. Dessa 86,000 kronor skulle rätteligen tillkommit staten. Om man nu tänker sig, att detta fortgått under loppet af 20 år, så går det belopp, som staten sålunda förlorat och bankerna förtjent, till omkring 2 millioner.

Nu säger man, att det icke skulle vara rätt att i närvarande stund röra något vid de enskilda bankerna. Enligt min tanke ligger det orätta deruti, att man ej för länge sedan gjort det. Detta statens intresse skulle hafva bevakats för 20 år sedan, hvarigenom staten skulle haft en inkomst på 2 millioner, hvilka nu gått till de enskilda bankerna. Den föregående talaren nämnde några siffror, som icke varit oss tillgängliga inom utskottet, men enligt de siffror, som vi haft att tillgå, visar det sig, att den vinst, bankerna haft, utgjorde

år 1886	6,8	procent,
» 1885	7,9	»
» 1884	8,4	»
» 1883	7,9	»
» 1882	7,8	»
» 1881	7,0	»

Vi se således, att vinsten icke något år varit under 6 procent, men alltid öfver. Skulle man nu taga en normal ränta, så borde den vara 4 eller 5 procent, men ej 6, och i så fall skulle man kunna säga att, när bankerna hafva en årlig behållning af 5 procent, skola de betala 3 procent, men då denna behållning öfverstiger 5 procent, skola de betala 9 procent. Härmed vill jag ej förkrossa de enskilda bankerna, utan anser endast, att bankerna från början bort betala dessa belopp, ty genom den förändring, som egt rum, hafva bankerna, som jag redan förut påpekat, gjort en vinst på åtskilliga hundratusental, hvilka blifvit staten fräntagna.

Hvad de enskilda bankerna i öfrigt beträffar, tror jag, för min del, att de gjort mycket gagn, men också icke så liten skada. De hafva nemligen framkallat en lust att låna, som eljest icke förefunnits i så hög grad som nu. För min del anser jag, att denna tillökning uti de enskilda bankernas bevillning vore billig och rättvis och har endast det felet, att den långt före detta borde varit tillämpad.

Och anhålles därför om bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinekowström: Då jag kan anses såsom en oskyldig orsak till att förslag nu inkommit till Riksdagens öfverläggning, att de enskilda bankerna måtte något högre beskattas än hittills skett, kan jag icke annat äro beklaga, att mina grundsatser förhindrat mig att vid denna riksdag, som började den 2 i maj månad, väcka någon motion i ämnet, emedan jag ansett, att denna Riksdag vore en fortsättning på januari-riksdagen, och att följaktligen min motion, som ingafs i januari månad, nu hade bort behandlas. Men den har blifvit makulerad tillika med en hel del andra motioner.

Hvad nu först utskottets betänkande beträffar, finner jag åtskilliga uttalanden deri något besynnerliga. Angående vinsten på sedelutgifningen säger utskottet den vara långt ifrån så betydlig, som motionärerna och många med dem synas förmoda. Men, mine herrar, om man sammanlägger vinsten på sedelutgifningen med den öfriga

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

*Ifrågasatt för-
höjning af be-
villningen för
enskilda ban-
kers sedelutgif-
ningsrätt.*

(Forts.)

vinst, som de enskilda bankerna göra, så är den, i jernförelse med andra näringar, helt enkelt kolossal. Här har vid utskottets förslag blifvit fogad en tabell n:r 1, som, bland annat, i en kolumn upptager nettobehållningen af rörelsen år 1884. Denna tabell är visserligen till formen riktig, men i sak, mine herrar, vågar jag bestrida att den är riktig, och jag ber att få upplysa hvarför. I denna tabell har nemligen den, som författat densamma, sammanlagt bankernas grundfond, hvilken ju är den enda, som aktieegarne tillsatt och sammanskjutit, med två andra fonder, nemligen reservfonden och en särskild fond till framtida disposition. Men dessa två sistnämnda fonder hafva, mine herrar, påtagligen uppstått till följd af årliga vinstmedel, som icke blifvit utdelade till aktieegarne utan afsatts för framtida behof. Men de äro icke desto mindre vinstmedel och skola en gång, när bankerna slutat sin verksamhet, till aktieegarne utdelas på grund af den för hvarje bankbolag fastställda ordning. Dessa vinstmedel, som sålunda ökat nämnda två fonder, hade rätteligen bort införas såsom utdelning i stället för att, på sätt nu skett, läggas till kapitalet, hvarigenom den reela årliga vinsten blifvit mycket mera minskad än vederbort. Jag är sjelf delegare i en enskild bank och har varit detta, allt sedan denna bank började sin verksamhet, och jag har, mine herrar, under åtskilliga år på sjuttioalet årligen erhållit en utdelning på mitt insatta kapital af 15 procent. Ett enda år har den gått ned till 8 procent, två å tre år har den gått till 10 procent, men under de senare tre åren har den vanligen varit 12 procent, och dessutom hafva vi kunnat afsätta icke obetydliga kapital till de två nyssnämnda reserv- och dispositionsfonderna. Rättast hade således varit, att man uträknat bankvinsterna för året på grund af bankernas grundfonder, vare sig de äro tillsatta af solidariska lottegarare eller kommanditlottegarare — hvilka sistnämnde endast finnas i tre enskilda banker — ty deraf skulle man hafva fått se, att dessa vinster äro betydligare än hvad denna vilseledande tabell utvisar.

Utskottet har vidare förespeglat faran deraf, att, om de enskilda bankerna nödgades inställa sin sedelutgifning och i följd deraf indraga sina afdelningskontor i landsorten, de genom dessa banker åt jordbrukarne förmedlade lån måste indrifvas. Denna fara, som är ett ofta återkommande spöke, så snart man rör vid de enskilda bankernas förhållanden, tror jag, är mera skenbar än verklig. Utskottet har emellertid härmed antydtt, hvad den egentliga innebörden är uti detta förslag. Den motion, jag afgaf vid detta års januari-riksdag, afsåg verkligen vida mera än allenast en ringa beskattning på de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt; min mening var nemligen, såsom jag yttrade vid 1886 års riksdag, att sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna bör upphöra och all sedelutgifning hädanefter bestridas af riksbanken allena. När femkronesedlarne indrogos till följd af båda statsmagternas sammanstående beslut, så öfverlemnades åt Kongl. Maj:t rätt att, när tiden var inne och riksbankens grundfond blifvit

så förstärkt, att det kunde ske utan olägenhet, äfven indraga tiokronesedlarne. Denna senare indragning af tiokronesedlarne har verkligen bra länge, jag vågar säga, allt för länge låtit vänta på sig, och må det då icke misstyckas, om en ganska talrik grupp inom Riksdagen önskar se ett slut på detta förhållande. Den plan man därför nu har att följa är att på bevillningslagstiftningens väg, som *ensamt* ligger i Riksdagens hand, söka framtvinga en sak, hvartill regeringen icke tyckes vilja lyssna, och att i sammanhang dermed förstärka riksbankens grundfond, bland annat, genom att årligen låta hela bankovinsten inflyta för bankens eget behof i ändamål att betydligt öka antalet af riksbankens afdelningskontor i landsorten, en åtgärd, som med afseende på de sex kontor, hvilka nu finnas, visat sig, långt ifrån att vara en förlust, varit en icke obetydlig vinst för riksbanken. Deremot skulle faran af att indraga de enskilda bankernas tiokronesedlar icke betyda någonting, och erfarenheten af indragningen utaf femkronesedlarne, hvilket ansågs innebära en betydligare fara, emedan de voro af en mindre valör och mera i allmänna rörelsen, har alldeles icke besannat farhågorna. Derjemte hade jag trott, att regeringen hädanefter icke skulle halsstarrigt hålla på denna de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, emedan den är stridande mot 60 § rege- ringsformen, då den är att anse såsom ett *monopol*, lemnadt åt vissa enskilda personer i landet. I detta fall stöder jag mig på sjelfva den nuvarande statsministerns åsigt. Hans excellens herr statsministern yttrade nemligen till statsrådsprotokollet, som fans bifogadt Kongl. Maj:ts proposition n:r 27 vid 1886 års riksdag, der det var fråga om förslag till förordning angående bankaktiebolag och angående enskilda bankers rätt att utgifva banksedlar, på pag. 37, att han ansåg, att det var att betrakta såsom ett monopol. Vid sådant förhållande är det ju grundlagsvidrigt, och mig synes, att, oaktadt detta monopol härstammar från ganska långt tillbaka flydda tider, likvisst under vår nuvarande grundlag, hvarje regering, den sista så väl som hvarje annan, borde hafva låtit sig angeläget vara att afskaffa en fråga, som strider mot grundlagens bud. När nu så icke har skett, så må det förlåtas den talrika grupp inom Riksdagen, som icke vill veta af monopol lika litet som andra grundlagsstridiga handlingar från statsmagternas sida, att den söker i denna fråga vinna rättelse, och herrarne kunna vara öfvertygade derom, att denna fråga icke kommer att hvila. Intill dess vi antingen få motse ett antagligt förslag till reorganisation af de enskilda bankerna, med successiv indragning af deras sedlar, eller något annat, tager Riksdagen troligtvis frågan sjelf om hand och skall då på bevillningslagstiftningens väg åstadkomma en rättelse, som regeringen icke synes vilja vidtaga.

Som jag är delegare i enskild bank och således kan hafva nytta eller skada af denna frågas utgång, får jag här förklara, att jag icke ämnar rösta, i fall det blir votering i denna fråga.

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

(Forts.)

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifts-rätt.

(Forts.)

Grefve Strömfelt: Till en början ber jag, att ännu en gång få för kammaren tillkännagifva, att jag icke är delegare i någon bankinrättning. Ett parti inom Riksdagen, detta ganska stort, hyser en aldrig förblekande ovilja emot de enskilda bankernas sedelutgifts-rätt. De föreliggande motionerna och utskottets föredragna betänkande visa detta. Utskottet, hvilket icke vill tillstyrka, såsom motionärerna begärt, en ökad beskattning af 900 procent, föreslår likväl ökad bevillning af 50 procent på det högsta beloppet utelöpande sedlar. För mig, och kanske äfven för många andra, framlyser ur dessa ofta återkommande anfall på de enskilda bankerna detta partis försök att, då det icke på annat sätt kan rödja sedelutgifningen ur vägen, det skall göra det så småningom genom att oupphörligt öka bevillningen för densamma. Utskottets ärade ordförande medgaf, att tidpunkten icke var lämplig; men önskan att få bort de enskilda bankernas sedelutgiftning är hos det nämnda partiet så stark, att han, det oakadt, icke kunnat hindra bevillningsutskottet att vid denna »olämpliga» tidpunkt framkomma med förslag derom. Den siste ärade talaren har helt upprigtigt fastän med andra ord sagt: »Mordet är planlagdt, detta är första stöten». Bevillningsutskottet erkänner sig hafva gjort försök att utrota, hvilken vinst bankerna haft af sedelutgifningen, men icke lyckats. Sedermera säger utskottet, att, om den af motionärerna föreslagna bevillningen skulle tillstyrkas, det vore detsamma som att tvinga de enskilda bankerna att upphöra med sin verksamhet. Utskottet har således utan tvifvel insett vådan af denna ökade beskattning, men hemställer likväl derom, och det oakadt utskottet icke för sig kunnat reda, om de enskilda bankerna under nuvarande konjunktur kunna tåla vid en ökad beskattning eller icke. Det är besynnerligt, att dessa så ofta upprepade anfall på de enskilda bankerna just komma från de mindre jordbrukarne, ehuru det just är på dessa jordbrukare, som de enskilda bankerna gjort sina egentliga förluster. Ingen kan väl bestrida, att den närvarande betryckta ställningen återverkar i betydlig mån just på dessa institutioner. Det är allmänt bekant, att en och annan bank för år 1886 fått afskrifva hela sin årsvinst på grund af förluster, uppkomna uteslutande genom konkurser bland dessa mindre jordbrukare. Det synes mig vid sådana förhållanden vara både obilligt och till och med vådligt att bifalla en ökad beskattning af dessa institut, hvarför jag hemställer om afslag på utskottets betänkande.

Herr Nyström: Jag vill minnas att det var sju ledamöter af bevillningsutskottet, som röstade mot antagandet af detta förslag, men jag var dock den ende af dem, som anmälde min reservation. Då jag emellertid icke afgifvit några skäl därför, ber jag nu att i korthet få anföra desamma.

Till en början får jag säga, att jag är innehafvare af 5 aktier i en enskild bank och har på dem uppburit i ränta och vinst cirka

10 procent eller 250 kronor årligen och skulle således, om den föreslagna skatteförhöjningen går igenom, möjligen kunna få en med några kronor minskad utdelning. Jag hoppas dock att herrarne icke tro, att detta inverkar på mitt yttrande. Jag talar på grund af den erfarenhet, som jag i närmare trettio år hunnit förvärfva genom deltagande dels i filial-, dels ock i enskild banks skötsel. Hvad då beträffar den föreliggande motionen och äfven den motion, som friherre Klinckowström sista året afgaf, så afsåg den senare, att afgiften skulle höjas från 2 till 30 kronor för hvarje tusen af det utelöpande högsta sedelbeloppet, och afser den förra afgiftens höjande från 2 till 20 per mille och således höjandet af summan bevillning för sedelutgifts-rätten från 119,972 kronor till 1,199,720 kronor. En sådan förhöjning för de enskilda bankerna skulle dock föranleda att banklagstiftningen skulle, ehuru origtigt, på bevillningsväg upphävas samt att icke en enda sedelutgiftande bank skulle kunna uthärda en så häftig stöt utan att genast indraga större delen af sina lån och större delen af sina afdelningskontor samt störta den låntagande allmänheten i ett ekonomiskt elände. Innan filialbankerna utbyttes mot enskilda banker, hade de förra betalt 3 procent för sina kreditiv hos riksbanken. De sedelutgiftande bankernas afgift på detta deras privilegium går efter mina beräkningar till 3 procent, och det tyckes som detta skulle stå i ett rättvist förhållande till det förut nämnda förhållandet. Det torde då vara skäl att noga tänka sig för, innan man företager någon rubbning. Om den af utskottet föreslagna höjning endast skulle drabba de enskilda bankerna, skulle jag för min del kunna rösta därför, ty densamma är i sig sjelf obetydlig, men hvarje den ringaste rubbning af bankverksamheten skulle i närvarande tid medföra menliga följder, ty den omständigheten t. ex., att ett riksbankens afdelningskontor ligger på andra sidan gatan, har ej kunnat hindra närliggande enskild bank att höja räntan med $\frac{1}{2}$ à 1 procent, och i samma stund man beskattar banken, så kan man ej säga, hvar ränteförhöjningarne stanna, och alltid blir det i sista hand allmänheten, som drabbas af hvarje förhöjning. I dessa svåra tider då t. ex. den bank, hvars kontor jag förestår, är fordringsegare till stora belopp uti en mängd konkurser blott i en enda stad och antagligen kommer att lida stora förluster äfven på andra håll, då vidare omorganisation af de enskilda bankerna förestår vid nästa riksdag, finner jag det alldeles klart, att någon rubbning ej bör företagas uti ifrågavarande fall. Friherre Klinckowström yttrade något om femmornas indragning. Jag finner icke skäl att nu indraga denna fråga i diskussionen, men får säga att femmorna till största delen ersatts af tiorna, och någon nämnvärd fördel har nämnda indragning ej tillskyndat staten.

Då det således endast är allmänheten, som skulle komma att beskattas genom antagande af föreliggande förslag, och jag icke vill försvåra ställningen i landet för någon, hemställer jag, att kammaren måtte afslå den föredragna punkten af utskottets betänkande.

Ifrågasatt förhöjning af bevillningen för enskilda bankers sedelutgifts-rätt.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2 punkten.

Bifölls.

*Konstitutions-
utskottets
déclaré betän-
kande.*

Föredrogs å nyo konstitutionsutskottets den 14 och 15 innevarande juni bordlagda memorial n:r 5, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Herr Sandberg: Då jag för min del finner de af reservanternas anförda skälen fullt giltiga, kan jag icke vara tillfredsstäld med det slut, hvartill utskottets majoritet kommit. Hvad den första reservationen vidkommer, hafva deri förekommande frågor redan blifvit vidlyftigt afhandlade både inom och utom riksdagen, och nu senast hafva i denna kammare herrar Wennerberg och Sundberg långt bättre och fullständigare, än jag skulle kunna det, gifvit uttryck åt min åsigt och lagt i dagen det berättigade af de i denna reservation framställda anmärkningar. När så är, skall jag icke göra något försök att starkare betona eller ytterligare utveckla dessa skäl, utan förskona kammaren från ett upprepande af hvad den så många gånger hört och läst; jag anhåller endast att få uttala några af ämnet föranledda betraktelser.

Det finnes beklagligen många af mina landsmän, som prisa och gilla norrmännens sätt att gå till väga i politiska frågor. Jag hör sannerligen icke till deras antal, men i ett hänseende måste jag dock gifva norrmännen rätt, nemligen deruti, att de betrakta sin grundlag såsom sin frihets palladium och med en omsorg, som ofta nog åtminstone synes öfverdrifven och småaktig, värna om densamma. Måne en norsk regering, som handskats så lättvindigt med den norska grundlagens bud, som den svenska regeringen i år gjort med vår grundlags föreskrifter, icke redan hade varit lyftad ur sadeln? För min del är jag förvissad om, att en sådan norsk regerings dagar länge sedan varit räknade. Vi svenskar hafva deremot ett stort förråd af tålmod och visa icke sällan alltför mycken undfallenhet för dem, som magten hafva, hvilken undfallenhet jag dock visst icke vill tillskrifva medvetandet om, att »regibus longas manus esse» eller att de magtegende hafva långa armar. På detta svenskarnes fast obegripliga tålmod, i fråga om hvilket jag är tveksam, huru vida det bör anses såsom en national-dygd eller ett national-fel, synes också vår regering vid sina i år vidtagna åtgärder hafva räknat, och att den i detta hänseende icke missräknat sig, torde först och främst bevisas af det nu föredragna betänkandet.

Äfven den andra reservationen finner jag fullkomligt berättigad. Att regeringen, efter det dess eget förslag om förbud för bankaktiebolag att utfärda obligationer blifvit godkändt och sådant af Riksdagen regeringen meddeladt, för att gynna privata intressen, just medgifver en sådan mot dess eget, af Riksdagen godkända förslag stridande rättighet, är en åtgärd, som jag ej kan finna annat än högst otillbörlig. Om bevelsegrunderna till detta regeringens förfarande dristar jag mig icke att uttala, ej ens att hysa någon åsigt; men tankarne äro tullfria och säkert är, att förfarandet gifvit anledning till misstankar af åtskillig art och deribland sådana, som aldrig borde kunna komma i fråga emot personer, som intaga en så framskjuten eller rättare sagt upphöjd samhällsställning.

*Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.*
(Forts.)

Den sista anmärkningen, framställd af några utskottsmedlemmar från Andra Kammaren, torde äfven vara riktig; men då saken i fråga icke är af någon större betydighet, synes mig denna anmärkning ensam icke hafva bort föranleda någon åtgärd.

På grund af hvad jag i korthet nu sagt, skulle jag visserligen hafva önskat, att anmälan enligt 107 § regeringsformen hade skett; men då sådant nu icke är möjligt, inskränker jag mig till att yrka, att betänkanDET måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Casparsson: Ordspråket säger: »lyckan står dem djerfvom bi»; och vi hafva äfven fått se den mest vågade regeringshandling under det nya representationsskicket krönas med fullständig framgång. Regeringen har fått en från protektionismens öfvervalde renad Andra Kammare, och den har här från Riksdagens första utskott erhållit full och fullständig absolution för sina handlingar ända till den 29 april detta år. Detta är så mycket betydelsefullare, då man besinnar, hvilken anmärkningslusta förr besjälat ledamöterna i konstitutionsutskottet från Andra Kammaren. Jag erinrar blott om förfarandet vid 1874 och 1875 årens riksdagar. Emellertid har man genom den reservation, som sju utskottsledamöter från denna kammare afgifvit, fått en iudblick i den *officiella* regeringsverksamhet, som egt rum i och för de nya valen. I detta fall synes mig justitieministerns cirkulär mycket anmärkningsvärdt. Den 4 mars anmodar chefen för justitiedepartementet Kongl. Maj:ts befallningshafvande »att genom telegram eller på annat lämpligt sätt så skyndsamt som möjligt underrätta vederbörande valförrättare om de förestående valen.» Det synes således nästan som om det i 15 § riksdagsordningen förekommande ordet »ofördröjligen» skulle här tolkats med »blixtnabbt», enär till och med telegrafan skulle användas. Men denna hastiga fart reduceras fyra dagar derefter betydligt, då genom en ny skrivelse vederbörande valförrättares uppmärksamhet fästes »på det önskvärda i, att riksdagsmannavalet icke utsättes tidigare än att med uppläsande af kallelse till elektorsval kan anstå till söndagen den 3 april». Vid detta förhållande, att uppläsandet af kallelsen icke borde publiceras förr än den 3 april, kunde val af elektorer icke ske förr än allra först

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

den 10 april, och riksdagsmannavalen ej företagas förr än åtta dagar derefter, eller den 18 april. Detta förhållande har också haft till följd att nu, då Riksdagen snart är på väg att avslutas, förestå nya omval på flera ställen. Jag får verkligen säga, att det är konstiga bref, herr justitieministern skrifver, och så mycket konstigare, som reservanterna upplysa att, så vidt af de för konstitutionsutskottet tillgängliga statsrådsprotokoll kunnat inhemtas, Kongl. Maj:t icke heller bemyndigat chefen för justitiedepartementet att i detta fall utdela någon erinring.

Men samma motsats, som visat sig i justitieministerns skrivelser, förefinnes äfven i regeringens åtgöranden i allmänhet. Jag ber att i detta fall endast erinra derom, att regeringen å ena sidan visat en stor undfallenhet, då den t. ex. för två år sedan framlade förslag om försvarets stärkande, om hvilket förslag man stannar i tvekan, huruvida det mera *stärkt* försvaret eller *försvagat* landets ekonomiska tillgångar. Men då majoriteten i medkammaren icke fann de gjorda medgifvandena tillräckligt stora, var regeringen genast beredd att ytterligare sänka anspråken på försvarets tillgodoseende. Å andra sidan, i en beskattningsfråga, der Riksdagen har ovilkorlig beslutanderätt, har regeringen visat en stor fasthet, hvilken jag tror kunnat bättre användas. Regeringen har varit eftergifvande, då den bort visa fasthet, och har visat kraft, då kraftyttringen varit mera egnad att *förbittra* sinnena än *förbättra* ställningen i landet. Att på detta sätt gå från en ytterlighet till dess motsats, har i alla tider ansetts vara de vacklande grundsatzernas kännetecken. En grundlig kännare af historiens sanningar yttrar: »Tänkvärdigt och alltid sig likt i historien är deras uppförande, hvilka utan sjelfständighet dock söka en stödjepunkt i en yttlig jemvigtt mellan motsatser; som utan egen öfvertygelse lefva i konsten att pruta på öfvertygelser, taga grundsatser från ett håll och slutsatser från ett annat, och, då ett sådant förfarande saknar all inre halt, fylla bristen med en stor tanke om sin personliga vigt. För öfrigt är deras handlingssätt så osammanhängande, som en falsk ställning nödvändigt bjuder, och låter sig innefattas i få ord: vackra medel med dåliga ändamål eller vackra ändamål med dåliga medel. Det är det slägte, som mognar revolutioner och förvånas öfver dem.» Den svenska samhällsbyggnaden är uppförd på djupa och säkra grundvalar och sålunda väl egnad att motstå tidens stormar. I detta hänseende föreligger icke någon omedelbar fara. Men om den ekonomiska liberalismen lyckas så småningom undergräfvat existensvilkoren för ett fritt och sjelfständigt jordbrukarestånd och låta detta uppgå i proletärens klass, medan på samma gång en opportunistisk politik gynnar och smeker den politiska och religiösa radikalismen, då är det befarandes, att grundläggarens af vårt svenska samhällsskick betydelsefulla valspråk *»med gud och Sveriges allmoge»*, kommer att tillhöra de öfvervunna ståndpunkterna; och om den gamla grundvalen sålunda skulle förvittra och sammanfalla, befarar jag, att de mera rörliga element som

träda i stället, komma att likna flygsanden, och att det då icke blir Konungen, som enligt regeringsformen eger att styra riket, utan det blir de mer eller mindre äfventyrliga existenser, som skola framgå af föreningen mellan den ekonomiska och sociala radikalismen. Att ett sådant äkta förbund icke ligger utom *möjlighetens* gräns, framgår af hvad vi i våra dagar med våra egna ögon sett och bevittnat.

Herr grefve och talmän! Jag har icke något yrkande att framställa; men jag har vid detta tillfälle velat uttala mina farhågor, som — jag vet det — delas af många bland de lugna och tänkande i det län, jag har äran att i främsta rummet här representera, hvilka med oro och bekymmer äsett *upplösningen* icke blott af Riksdagen utan äfven af det förtroende, som bör råda mellan de styrande och de styrda.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr vice talmannen: Den föregående talaren rigtade, om jag ej hörde orätt, sina anmärkningar företrädesvis mot det cirkulär, som chefen för justitiedepartementet utfärdade till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i anledning af de förestående valen, och han tycktes deri finna ett obehörigt ingrepp i valen. Jag kan då icke annat än upp-repa hvad jag tillät mig att i konstitutionsutskottet uttala, att häri ligger ett missförstånd af cirkuläret. Cirkuläret innehåller icke en befallning till andra myndigheter än till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och denna befallning inskränker sig till att förstärka dem göra ett meddelande till valförrättarne. Att det nu skulle vara obehörigt att göra ett meddelande, som för valförrättarne kunde vara af betydelse, synes mig något eget. Detta meddelande rörde, såsom bekant, folkmängdsuppgifterna med anledning af deras betydelse för valen till Andra Kammaren. Enligt den förändring, som Kongl. Maj:t den 28 maj 1886 gjort i instruktionen för statistiska centralbyrån, är föreskrifvet, att hvarje år folkmängdssiffrorna skola beräknas så tidigt i augusti, på grund af uppgifter från det föregående året, att de kunna vara till ledning, i fall val efter nämnda tid skulle försiggå. Denna förändring i instruktionen hade emellertid icke af byrån vid tiden för valen hunnit tillämpas, men man lät efterhöra i byrån, inom hvilken tid de statistiska uppgifterna för år 1885 kunde vara färdiga, om arbetet påskyndades. Då byrån obestriddigen är ett administrativt verk, som står under Kongl. Maj:t, läser väl denna förfrågan och en uppmaning till byrån att påskynda arbetet ej kunna anses ligga utom regeringens befogenhet. Om nu förenämnde nya föreskrift i instruktionen kunnat tillämpas, hade åtgärden varit obehöfzig, och folkmängdssiffrorna för 1885 hade funnits i vanlig ordning färdiga till användning. Att man, när förhållandet icke var sådant, likväl beredde valförrättarne tillfälle att få kännedom om en siffra, som kunde hafva inflytande på deras uppfattning, huru med valet skulle ställas, synes mig icke i något hänseende vara en handling, som kan klandras. Något annat inne-

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

håller nu icke cirkuläret, ty valförrättarne hade sin fulla frihet att fästa det afseende de ville på dessa siffror och på cirkuläret i dess helhet. Det är äfven ett faktum, att de icke af åtgärden låtit sig påverkas. Det är väl bekant, att hos åtskilliga valförrättare öfverläggningar förefallit och att på sina ställen en minoritet ansett, att de nya uppgifterna icke borde lända till efterrättelse. En valförrättare har äfven helt enkelt handlat enligt den åsigten, att de icke borde det. Åtgärden ingrep således icke det ringaste i förrättarnes, ännu mindre i de väljandes frihet; den var ingenting annat än ett meddelande af upplysningar, som voro af vigt för vederbörande att få. Att meddela dessa upplysningar var så mycket mindre att tadla, som det obestriddigen ligger i valkorporationernas intresse att få välja efter den folk-mängdssiffra, som enligt gällande lag må anses vara den rätta, helst när den är för korporationen förmånlig. Jag har därför icke kunnat finna den ringaste anledning att göra anmärkning på det utfärdade cirkuläret.

De öfriga anmärkningarna, som af reservanterna framstälts, anser jag ej heller hafva varit af beskaffenhet att anmälan enligt 107 § regeringsformen bort af utskottet göras. Men då en ärad talare yrkat, att betänkandet måtte med ogillande läggas till handlingarna, ber jag få fästa uppmärksamheten på, att 107 §, som i detta fall tjenar till rätts-snöre, innehåller: »Skulle konstitutionsutskottet anmärka att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, ege då utskottet att sådant *tillkännagifva* för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och från embetet skilja den eller dem, mot hvilka anmärkning blifvit gjord.» Här är således bestämdt och tydligt angifvet, hvad Riksdagen kan göra. Att åter uttala ett omdöme om utskottets betänkande och derigenom också indirekt uttala ett omdöme om Konungens rådgifvare är ett handlingssätt, som ligger hvarken i grundlagens ordalag eller anda. För min del kan jag därför icke föreställa mig, att det yrkande, som blifvit af denne talare gjordt, kan föranleda någon kammarens åtgärd.

Min högt ärade vän på upplandsbänken yttrade sig om upplösningen af Riksdagen och de i sammanhang dermed af Konungen förordnade nya valen till Andra Kammaren, åtgärder som icke nu kunna blifva föremål för anmärkingar, då de äro i full öfverensstämmelse med de rättigheter, som riksdagsordningen och regeringsformen tillägga Kongl. Maj:t. Hans mening kunde således icke vara att ur sådan synpunkt omtala förhållandet, och han slöt ganska riktigt med att icke framställa något yrkande; men då denna viktiga åtgärd här igen kommit på tal, kan jag icke underlåta att också derom yttra mig, och det så mycket mer som, om jag ej hörde orätt, den ärade talaren yttrade,

att upplösningsrätten begagnats i en fråga, der Riksdagens rätt att utslutande besluta var obestriddig. Jag har för min del alldeles icke den uppfattningen om tullfrågorna; jag anser, att den svenska Konungens urgamla rätt att skydda sitt folk från orättvis beskattning, om en sådan genom Riksdagens beslut skulle tillkomma, är en af de dyrbaraste rättigheter, som regeringsformen lägger i Konungens hand. Och det vill jag tillägga, att anser man icke det kungliga vetot böra begagnas i dylika frågor, vill man ej medgifva, att monarkiska hjälpmedel mot representationens allmagt i beskattningsfrågor få begagnas, får man så mycket mer finna sig i, att det demokratiska hjälpmedlet begagnas, och detta är upplösningsrätten — vädjandet till valcorporationerna.

Jag anhåller att betänkandet måtte förklaras icke föranleda annan åtgärd än att läggas till handlingarna.

Äfven detta anförande framkallade bifallsyttringar.

Friherre Klinckowström: Det är en säregen företeelse, vi i dag fått upplefva, att herr vice talmannen vid uttalandet af sin åsigt om Konungens rätt beträffande en bevillningsfråga verkligen inslagit på revolutionens väg. Det är min åsigt, och jag måste högeligen deremot protestera.

Hvad förevarande konstitutionsutskottsbetänkande beträffar, måste jag ansluta mig till de under punkterna 1 och 2 afgifna reservationerna, deri åtskilliga af denna kammars ledamöter icke ansett sig kunna godkänna det slut, hvartill utskottet kommit.

Herrarne torde kanske erinra sig, att när Kongl. Maj:ts nådiga statsverksproposition vid denna majriksdag remitterades i denna kammare, tog jag mig friheten att göra åtskilliga anmärkningar mot regeringens uppträdande hvad såväl beträffar tullagstiftningen som beträffande de nya valen; och på grund deraf uttalade jag den meningen, att jag hade icke kunnat lemna Konungens nuvarande rådgifvare mitt förtroende. Jag visste icke då, hvilka omständigheter inverkat på valen, men tack vare reservanternas i konstitutionsutskottet har detta nu kommit den stora allmänheten till del, på sätt detta betänkande upplyser; och jag beklagar djupt, att jag måste rangera mig bland dem, som anse, att regeringen genom dessa åtgärder i mångt och mycket sökt trampa grundlagen under fötterna. På grund deraf och då man icke kan på annat sätt uttrycka sitt missnöje i denna fråga, ber jag att få förena mig med den förste talaren och hemställa, att detta konstitutionsutskottets betänkande må med ogillande läggas till handlingarna.

Herr Hedlund: Jag hade verkligen icke haft för afsigt att begära ordet under denna debatt, men jag har uppkallats af yttranden, som det för mig varit omöjligt att åhöra utan gensaga.

Den förste talaren tillät sig, angående den åt en bankinrättning

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

medgifna rätt att utgifva obligationer, att göra insinuationer af sådan art, att jag aldrig hade trott, att något sådant skulle kunna förekomma i denna kammare, äfven om det skedde i de förtäckta ordalag, som denne talare dervid begagnade.

Den andre talaren var långt från att gå in på denna farliga väg. Han hade, genom att försätta sig i en högstämmd sinnesstämming, satt sin vältalighet i tillfälle att genom citat från olika skriftställare och egna tillägg åstadkomma någonting effektrikt. Jag beklagar, att hans ord dock icke torde hafva motsvarighet i verkligheten. Han begagnade den store historieskrifvarens ord om »slägter, som mogna revolutioner och förvånas öfver dem». Men hvad var det för slägter Geijer menade, när han yttrade dessa ord? Det var det gamla konservativa, återhållande släktet, som icke ville göra några eftergifter, då folket ropade på frihet, och som slutligen, då det efter ett oförnuftigt motstånd, grundadt på okunnighet om de djupa samhällslagrens tänkesätt och styrka, på detta sätt mognat revolutioner, stod förvånadt och handfallet; huru det varit möjligt, derom sväfvade det i djupaste okunnighet. Af franska revolutionens historia, som den värde talaren torde känna bättre än jag, veta vi, att det var just hos de magtegende samhällsklasserna, der de sutto i sina salar och icke hade någon aning om huru det stod till i de djupa samhällslagren, som denna förvåning fans. Men att nu söka tillämpa detta på en regering, som icke vill vara med om att lägga skatt på de för de djupa samhällslagren nödvändigaste lifsmedlen, och säga, att detta är en regering, som mognar revolutioner, det är i sanning att missbruka denna sats. Och jag förstår icke, huru man kan låta sin vältalighet hänföra sig till så falska satser.

Den ärade talaren begagnade om vår nuvarande regering, ehuru icke direkt, uttrycket: »taga grundsatser från ett håll och slutsatser från ett annat». Det skulle vara för mig af mycket intresse, om den ärade talaren ville visa, hvilken tillämpning denna sats har på den nuvarande regeringen och det föreliggande déchargebetänkandet. För mig synes det, som om man kunde tillämpa yttrandet på den motsatta sidan men icke på den sida, mot hvilken den värde talaren rigtade sitt anförande. Om man någonsin står på grundsatsernas säkra basis, så är det väl när man säger: vi vilja icke vara med om en orättfärdig skattereform; vi vilja icke genom att lägga stora bördor på de svagare samhällsklasserna skaffa ökade tillgångar för de magtegende. Att då begagna den magt grundlagen lagt i Konungens hand och vädja till folket, är väl det att taga grundsatser från ett håll och slutsatser från ett annat?

Hela andan i den ärade talarens framställning gick ut på att bevisa, att vi hade en vankelmodig regering, som icke vet hvad hon vill, utan ingår kompromisser än med det ena än med det andra partiet. Hvad grund har talaren för detta påstående? Förmodligen menade han dermed värnpligtslagen och skattelagen, som han tycktes

hafva i bittert minne. För min del är jag icke någon vän af detta kompromissande och icke heller någon beundrare af den opportunistiska politiken, allra minst då den utmynnår i hvad jag kallar konjunkturpolitik, men jag kan icke annat än skatta landet och dess regering lyckliga, att denna uppgörelse blef träffad efter så mångåriga strider och det på så pass billiga vilkor å ömse sidor som nu gafvos och togos. Jag vill icke söka närmare utveckla grunderna för detta mitt åskådningssätt, men jag skall icke tveka att göra det, när tillfälle dertill erbjuder sig; och jag tror, att jag skall kunna gifva skäl för den mening jag uttalat. Det var ett lyckligt drag i vår nuvarande regerings statskonst, när hon lyckades drifva igenom detta.

*Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)*

Slutligen har jag ännu något att tillägga med afseende på den ärade talarens yttrande. Han citerade Kung Göstas ordspråk: »med Gud och Sveriges allmog». Det tycktes mig, som om den värde talaren lade mera tonvigt vid den senare än vid den förra parten. Jag tror dock, att det åtminstone bör väga lika mellan båda.

För öfrigt menar jag, att man med större skäl kan ställa fram här ett annat och senare valspråk, som kanske för oss har lika stort värde. Om på basis af »rätt och sanning» bygges »brödras folkens väl», så tror jag, att det är en grund, som är fullt ut lika säker, som den af talaren betonade.

Detta yttrande efterföljdes af bifallsrop.

Herr Bergius: Det var med anledning af herr vice talmannens anförande, jag begärde ordet, för att söka ådagalägga befogenheten af den utaf mig med flere afgifna reservationen.

Om cirkuläret af den 8 mars 1887 endast innefattat ett meddelande, att folkmängdsuppgifter, grundade på förhållandena den 31 december 1885, skulle komma att tillställas Konungens befallningshafvande för att skyndsamt delgifvas städernas magistrater, hade derom icke varit något att säga. Men i verkligen innehåller det något annat och mera, såsom äfven blifvit anmärkt i utskottets betänkande, nemligen dels en anvisning, att i fråga om de mindre städernas indelning i valkretsar kongl. kungörelsen den 21 maj 1886 borde lända till efterrättelse vid valen, dels ock en uppmaning till vederbörande valförrättare att ej utsätta riksdagsmannavalet tidigare, än att med uppläsande af kallelse till elektorval kunde anstå till söndagen den 3 april, då, enligt meddelande af statistiska centralbyrån folkmängdsuppgifterna borde vara spridda till samtliga kommuner.

Det är dock ostridigt, att Kongl. Maj:t enligt grundlagen icke har att i administrativ väg meddela några föreskrifter, råd eller anvisningar, vare sig i fråga om valkretsindelningen eller om de folkmängdsuppgifter, som skola följas vid valen. Det är helt andra myndigheter, som skola bestämma den saken, nemligen i första rummet vederbö-

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

rande valförrättare och i sista hand skall detta prövas af högsta domstolen.

Vid sådant förhållande är det icke riktigt och lämpligt, om Kongl. Maj:t i detta afseende meddelar några föreskrifter. Men, så vidt jag kan finna, har det icke heller skett; ty enligt statsrådsprotokollet för den 7 mars 1887

»hemstälde chefen för justitiedepartementet nämnde dag, att Kongl. Maj:t täcktes anbefalla statistiska centralbyrån att skyndsamt utarbета och offentliggöra folkmängdsuppgifter, grundade på förhållandena den 31 december 1885, att tjena till ledning »vid instundande val» till Andra Kammaren i rikets städer samt i de valkretsar å landet, der val skulle ske genom elektorer; att sådana uppgifter för städerna skulle genast tillställas öfverståthållarembetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande, hvar för sitt län, för att skyndsamt delgivas städernas magistrater; samt att, hvad landsbygden beträffade, uppgifterna för de nordligaste länen skulle först utarbetas och uppgifterna för hvarje län, i den mån de blefve färdigtryckta, skyndsamt tillsändas Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet för vidare spridning. — Derjemte hemstälde departementsschefen om tillåtelse för sig att meddela Kongl. Maj:ts befallningshafvande nödiga erinringar, åsyftande ett behörigt och skyndsamt verkställande af hvad Kongl. Maj:t med hänsyn till de blifvande valen föreskrifvit eller komme att föreskrifva.

Hvad departementschefen sålunda hemställt och deruti statsrådets öfrige ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla.»

Men icke innefattar detta, att justitieministern skulle gifva anvisning om, att den nya valkretsindelningen skulle tillämpas, eller att valförrättningen skulle uppskjutas i afbidan på att folkmängdsuppgifterna skulle blifva färdiga. Det är därför, som jag och andra ledamöter i utskottet från denna kammare, hvilka jemte mig afgifvit reservation angående denna punkt, ansett, att justitieministern i detta fall öfverskridit sin befogenhet, då han icke i Kongl. Maj:ts beslut har något stöd för den åtgärd, han här vidtagit, och hade följaktligen, enligt vår mening, detta förhållande af utskottet bort för Riksdagen anmälas.

Herr Unger, Magnus: Jag har begärt ordet hufvudsakligen för att vända mig mot herr vice talmannens påstående, att detta cirkulär endast vore ett oskyldigt meddelande.

Herr Bergius har redan visat, att cirkuläret icke på långt när vore så oskyldigt, och att det icke heller öfverensstämde med det bemyndigande Kongl. Maj:t gifvit justitieministern, enligt hvad statsrådsprotokollet, så vidt de varit konstitutionsutskottet tillgängliga, utvisa.

Dessa protokoll utvisa nemligen, att herr justitieministern endast erhållit Kongl. Maj:ts bemyndigande att vidtaga behöriga åtgärder för att skyndsamt befordra till kännedom, hvad som rörde de stundande

valen; men att herr justitieministern skulle vidtaga den obehöriga åtgärden att föreskrifva, hvilken valkretsindelning dervid borde följas, eller att söka mot grundlagen fördröja valen, dertill gifver bemyndigandet icke någon anledning.

Jag finner detta så mycket anmärkningsvärdare, som herr justitieministern i cirkuläret säger, att det utfärdats »*på nådigste befallning*».

Man har sökt försvara detta förfarande med det påståendet, att högsta domstolen dock gillat statsrådets åtgörande. Detta har ofta upprepats. Men såsom hvar man vet, har Kongl. Maj:t icke pröfvat och kan aldrig komma att lagligen pröfva, huruvida justitieministern förfarit rätt i detta afseende eller icke, ty pröfningsrätten derom tillkommer icke högsta domstolen utan konstitutionsutskottet och Riksdagen.

Väl är det sant, att pluraliteten af högsta domstolens medlemmar nu visat sig hysa samma åsigt, som herr justitieministern, om hvilken valkretsindelning, som borde vid valen ligga till grund, men huruvida det legat inom herr justitieministerns befogenhet att i det hänseendet förordna, derom har högsta domstolen icke yttrat sig och har icke kunnat yttra sig, liksom icke heller om lagligheten af herr justitieministerns förfarande att uttrycka önskvärdheten af valens fördröjande, änskönt i grundlagen stadgas, att valen skola ske ofördröjligen. Det synes på formuleringen af detta cirkulär, att herr justitieministern känt sig icke stå på lagens fasta grund; ty hade han det gjort, lär han icke underlåtit att befalla i stället för att uttrycka önskvärdheten af hvad han velat dekretera.

Det har inom utskottet anmärkts, att det dock visade ovanligt nit och ovanlig drift hos herr justitieministern, att han här gripit in, fastän han dertill ej haft skyldighet. Ja, det är sant; skada blott att detta nit och denna drift koncentrerats på ett ämne, som legat utom herr justitieministerns befogenhet, och att dessa stora egenskaper, nit och drift, derigenom blifvit så framstående, att de nästan hota att undanskymma andra utmärkta egenskaper, med afseende å hvilka grundlagen ställer stora anspråk ej mindre på herr justitieministern än på statsrådets öfriga ledamöter. Medan jag har ordet, skall jag bedja att få yttra några ord jemväl om den andra reservationen, i hvilken jag deltagit, nemligen angående ett bankaktiebolag meddeladt tillstånd att få utfärda obligationer. Denna åtgärd har jag icke hört försvaras, men jag tager mig ändock friheten att fästa kammarens uppmärksamhet på det synnerligen anmärkningsvärda förhållande, att regeringen funnit sig böra tilldela det här ifrågasvarande bankaktiebolaget, som redan förut var stäldt i ett allenastående undantagsförhållande, en sådan utsträckning af dess till tjugu, högst femtio millioner kronor begränsade obligations-emissionsrätt, att bolaget tillåtits utfärda icke blott enahanda slags obligationer som förr, till belopp af tio gånger den nya, effektivt tredubblade grundfonden, utan äfven *dessutom* ett annat slag af obligationer mot *mindre goda* säkerheter till belopp af *ytterligare* fem gånger den förstörade

*Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.*

(Forts.)

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

grundfonden, hvarigenom bolaget blifvit berättigadt utfärda obligationer till belopp af nittio eller, eventuelt, ända till etthundrafemtio millioner kronor. Enligt min åsigt står detta icke i god öfverensstämmelse med 60 § regeringsformen och dess förbud mot monopol. Vid sådant förhållande och då denna enorma obligations-emissionsrätt till belopp af ända till 150 millioner kronor meddelats bolaget efter sedan regering och Riksdag redan voro ense derom, att rättighet till utfärdande af obligationer icke vidare borde bankaktiebolag meddelas, lärer väl kammaren finna äfven denna reservation fullt befogad.

Jag har icke något påstående att framställa, ty jag är tveksam, huruvida det är med grundlagen förenligt att göra yrkande om betänkandets läggande till handlingarna med ogillande, och jag nöjer mig med det ogillande, jag hört här i kammaren uttalas med afseende å regeringens ifrågavarande åtgärder.

Herr Behm: Då jag tillhör konstitutionsutskottet endast i egenkap af suppleant, har jag icke annat än undantagsvis deltagit i utskottets öfverläggningar och beslut. Af denna anledning har jag icke heller närvarit vid behandlingen af det i den första af de afgifna reservationerna omförmälda ärende, eller kunnat mot utskottets beslut derutinnan anmäla min reservation. Jag vill därför nu på de af reservanternas anförda skäl endast gifva till känna, att jag biträder deras åsigt i denna punkt. Något yrkande har jag naturligtvis icke att framställa.

Herr Hallenborg: Jag hade icke föreställt mig, att ett utskotts-betänkande som det förevarande, åtföljdt af reservationer, hvilka icke kunna föranleda någon åtgärd, emedan på desamma proposition ej kan framställas, och således ej heller något kammarens beslut, skulle framkalla någon diskussion. Förhållandet har nu emellertid varit anorlunda och här har uppstått en diskussion, som utmärkt sig genom i många afseenden stränga och bittra uttryck. Man har till och med sökt ganska egendomliga motiv för regeringens handlingssätt. Här har sålunda blifvit sagdt, att regeringen sökt trampa grundlagen under fötterna. Man må hafva hvilken politisk åsigt som helst, så föreställer jag mig dock, att ett sådant påstående är något för starkt. Jag vågar nemligen förklara, att, hvilken den politiska situationen än må vara, konstitutionsutskottet dock är sammansatt af män, hvilka icke af kärlek till regeringen skulle se att grundlagen af densamma trampades under fötterna, utan i sådant fall gjorde sin skyldighet. Derfor hafva också regeringens ifrågavarande åtgärder verkligen fått undergå en ganska allvarlig granskning i utskottet; och de ledamöter, som icke haft samma åsigt som reservanternas, hafva varit af den öfvertygelsen, att dessa åtgärder *icke* borde föranleda till någon anmärkning.

Hvad reservanternas första anmärkning angår, skall jag icke der-

med upptaga tiden, utan förenar mig i afseende på densamma till alla delar i hvad af herr vice talmannen yttrats.

Beträffande reservationen i andra punkten ber jag få nämna, att denna fråga två gånger varit föremål för utskottets behandling; första gången vid januari-riksdagen, då detta ämne föranledde långa öfverläggningar inom utskottet, som beslöt, att detsamma icke skulle föranleda till någon åtgärd, och sedermera har äfven nuvarande konstitutionsutskott kommit till samma slutsats. Beträffande detta ärende inhemtas af anförandet till statsrådsprotokollet, att det ifrågavarande bolaget står i en särskild undantagsställning, då det fått denna rättighet att utgifva obligationer sig medgifven, något som icke skulle komma andra bankbolag till del.

Här har yrkats, att detta betänkande måtte med ogillande läggas till handlingarna. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på 107 § regeringsformen, som säger, att om konstitutionsutskottet vid sin granskning finner »att statsrådsledamöter samfäldt eller en eller flere af dem i deras rådslag om allmänna mått och steg icke iakttagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, ege då utskottet, att sådant tillkännagifva för Riksdagen, hvilken, om den finner rikets väl det kräfva, kan hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och från embetet skilja den eller dem, mot hvilka anmärkning blifvit gjord.»

När konstitutionsutskottet nu icke funnit anledning till ett sådant tillkännagifvande, återstår enligt min uppfattning ingenting annat än att lägga detta betänkande till handlingarna, och får jag härmed yrka, att detta måtte blifva kammarens beslut.

Herr Casparsson: Det kan icke falla mig in att ingå i någon utläggning angående tolkningen af de häfdatecknarens ord, som jag nyss anförde. Det tillhör ju hvar och en att sjelf göra tillämpningen. Hvad den anmärkningen beträffar, att jag skulle lagt tonvigten på orätt ställe, vill jag icke vara domare i egen sak, men om så skulle skett, så är jag för visso icke den ende, som ibland *accentuerar* litet illa.

Hvad slutligen angår herr Hedlunds försvar för regeringen, så, med den avancerade politiska ståndpunkt han intager, har det blott varit egnadt att gifva ökad stöd åt de farhågor jag nyss uttalat.

Herr Bexell: Med anledning af de ord, som yttrats af kammarens vice talman, anser jag mig böra inlägga några ord till framhållande af hvad som enligt min uppfattning bort mana konstitutionsutskottet att vidtaga sådan åtgärd, hvarom 106 § regeringsformen förmäler. Justitieministerns cirkulär är nemligen brottsligt, enär samme minister genom detta cirkulär satte sin embetsmyndighet i stället för högsta domstolen, hvilken det enligt 19 § regeringsformen åligger att gifva för-

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

Konstitutions-
utskottets
déchargebetän-
kande.
(Forts.)

klaring åt vederbörande »om lagens rätta mening». Justitieministerns cirkulär är vidare brottsligt, enär det i tydliga ordalag uppmanar till uppskof med vissa riksdagsmannaval, oaktadt 15 § 2 mom. riksdagsordningen uttryckligen föreskrifver, att valen skulle verkställas »*ofördröjligen*», hvartill kommer att, då samma cirkulär derigenom tydligen beredde ökad tid för en våldsamt valagitation, hvilket sist återopade lagbestämmelse synbarligen afsett att förekomma, detta cirkulär slutligen måste anses innebära en öfverträdelse äfven af föreskriften i 112 § regeringsformen.

Oaktadt denna min uppfattning, nödgas jag dock uti ifrågavarande fall inskränka mig till att endast yrka, att utskottets betänkande måtte *med ogillande* läggas till handlingarna.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr grefven och talmannen yttrade härefter:

Då af en ledamot, herr Sandberg, med hvilken flera andra för- enat sig, här yrkats, att kammaren skulle besluta, att detta betänkande med ogillande lägges till handlingarna, får jag tillkännagifva, att jag till ett sådant beslut icke anser mig kunna framställa proposition. 107 § regeringsformen utstakar nemligen tydligt, hvad i en sådan fråga som denna kan och bör särskildt af kamrarne och särskildt af konstitutionsutskottet tillgöras. Der står nemligen: »Skulle konstitutionsutskottet anmärka att statsrådets ledamöter samfäldt eller en eller flere af dem, uti deras rådslag om allmänna mått och steg, icke iakt- tagit rikets sannskyldiga nytta, eller att någon föredragande icke med oveld, nit, skicklighet och drift sitt förtroendeembete utöfvat, ege då utskottet att sådant tillkännagifva för Riksdagen». Detta är konstitutionsutskottets befogenhet, och denna har konstitutionsutskottet nu på det sätt begagnat att utskottet förklarar, att det ej ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 regeringsformen. Uti nämnde § heter det vidare, i fråga om kamrar- nes eller Riksdagens befogenhet, att »om den finner rikets väl det kräfvat, kan den hos Konungen skriftligen anmäla sin önskan, att han ville ur statsrådet och ifrån embetet skilja den eller dem, emot hvilka anmärkning blifvit gjord».

Detta är den befogenhet, som tillkommer kamrarne, nemligen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttrycka den önskan, att han måtte skilja från sin och rikets tjänst det eller de statsråd, som gjort sig skyldige till sådant fel, som *konstitutionsutskottet* anmärkt. Då någon sådan anmärkning icke här förekommit, kan icke mot eller utanför grund- lagens stadgande af någondera kammaren fattas beslut, innebärande klander af hvad som i detta hänseende åtgjorts eller underlåtit.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr

grefven och talmannen, att i afseende på förevarande memorial yrkats, dels att det skulle förklaras icke föranleda annan åtgärd än att läggas till handlingarna, dels att det skulle läggas till handlingarna, dels ock, af herr *Sandberg*, att memorialet skulle med ogillande läggas till handlingarna; men att herr grefven och talmannen af nyss anförda skäl ansåge sig förhindrad att framställa proposition på sistnämnda yrkande.

Härefter gjordes proposition derpå, att memorialet skulle förklaras icke föranleda annan åtgärd än att läggas till handlingarna; och ansågs denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 14 och 15 i denna månad bordlagda betänkande n:r 5, angående vissa delar af tullbevillningen.

1 punkten.

Herr *Lothigius*: Det är icke för att motsätta mig det förslag, utskottet i nu föredragna punkt framlagt, som jag begärt ordet, utan för att redan nu framställa yrkande om bifall till det skrifvelseförslag, som förekommer i min vid betänkandet fogade reservation.

Utskottet har icke funnit något af-de vid innevarande riksdag väckta förslag till ändringar i tulltaxan böra bifallas, och utskottet har icke heller funnit lämpligt att sjelft framlägga förslag till några ändringar deri. Detta af det skäl, som utskottet anför, att den närvarande tidpunkten icke vore lämplig för framläggande af ett genomfördt förslag till ombildning af tulltaxan. Häri är jag ense med utskottet, helst som jag föreställer mig, att om utskottet under nu pågående sommar-riksdag börjat ett sådant arbete, utskottet icke skulle hunnit att medan Riksdagen var samlad fullborda detsamma. Då jag således är ense med utskottet deri, att utskottet icke nu bort framställa några ändringsförslag, så skiljer jag mig från utskottet derutinnan, att jag anser, det utskottet bort tillstyrka Riksdagen att göra hvad på Riksdagen ankommer för att så snart som möjligt erhålla de ändringar i tulltaxan, som enligt min mening äro nödvändiga, och att för sådant ändamål söka få verkställd den utredning, som erfordras för ett tillfredsställande förslag till sådana ändringar, gående ut på att bereda skydd icke blott åt jordbruket, utan äfven åt andra näringar. Med det material, som föreligger i äldre komiteers betänkanden, har jag vidare föreställt mig, att detta arbete icke skulle blifva af större omfattning, än att ett på utredningen grundadt förslag redan vid nästa riksmöte skulle af Kongl. Maj:t kunna föreläggas Riksdagen. Det är måhända lämpligast, att detta mitt förslag icke förekommer till öfverläggning och afgörande förr än i sammanhang med sista punkten i

Ifrågasatt ombildning af nuvarande tullsystem.

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

utskottets betänkande, men då mitt skrifvelseförslag i viss mån berör samtliga punkter i betänkandet, eller åtminstone står med dem i sammanhang, ber jag att redan nu få framställa det yrkande, att kammaren måtte besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, »det Kongl. Maj:t täcktes låta genom sakkunnige personer utreda, hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämpligen böra och kunna vidtagas i syfte att bereda såväl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt jemnare skydd för förädlade produkter, samt till nästa Riksdag afgifva de förslag, hvartill utredningen må finnas föranleda».

Herr vice talmannen: Jag har icke begärt ordet för att yttra mig om den af herr Lothigius föreslagna skrifvelsen, utan endast för att göra en framställning i afseende på den formella behandlingen deraf. Denna skrifvelse hänför sig icke direkt till något särskildt moment i bevillningsutskottets betänkande, utan svärfvar öfver betänkandet i dess helhet, och under sådant förhållande har jag föreställt mig, att det vore riktigast och lämpligast för föredragningen af betänkandet i öfrigt, att kammaren besluter att i afseende på denna af herr Lothigius föreslagna skrifvelse fatta beslut i sammanhang med föredragningen af det sista, det 14 mom. i bevillningsutskottets betänkande, hvilket moment innehåller att »med undantag för de artiklar och den paragraf, utskottet ofvan förbehållit sig att framdeles få till behandling upptaga, har utskottet icke funnit skäl föreslå någon ändring i afseende å öfriga, i tulltaxan eller dervid fogade underrättelser förefintliga bestämmelser, hvilket utskottet får för Riksdagen anmäla.» Kammaren blir då i tillfälle att utan hinder af den utaf herr Lothigius gjorda framställning besluta i afseende på de särskilda punkterna, likasom också att vid 14:de punkten, utan hinder af hvad i betänkandet i öfrigt är föreslaget, besluta om skrifvelsen.

Herr Tamm, Hugo: Vi veta alla, huru mycket har blifvit både ordadt och skrifvet om den fråga, som nu är framlagd. Såvidt jag har kunnat uppfatta ställningen, så tror jag, att ord och tal i denna fråga inom Riksdagen tjena till jemförelsevis litet. Det som behöfves, om man verkligen önskar en lösning af denna sak, är fast mera kallt hufvud och lugn besinning. Hvilken teoretisk ståndpunkt som helst man intager i frågan, så måste man likvisst här, om man vill en lösning, ställa sig på den praktiska lösningens område; man måste räkna med verklighetens faktorer, och två af dem äro Riksdagens nuvarande sammansättning samt det förhållandet, att den franska traktaten är ingången och gällande till 1892, och detta huru mycket man än må i sitt sinne ogilla båda. Å andra sidan må man aldrig så mycket vara emot krig, vi behöfva dock arméer, när andra länder hafva sådana; och jag anser, lika med tullskyddsvännerna, att när det som nu är ekonomiskt krig nationerna emellan, så måste äfven vi i detta fall tillgripa försvar, och vapnet i denna strid är tullar. Enda möjlighe-

ten att under våra nuvarande förhållanden komma till något resultat synes mig vara ett bifall till det af herr Lothigius framställda förslaget, som jag derföre biträder, och gör jag det så mycket hellre som det öfverensstämmer med den ståndpunkt jag hela tiden intagit och för närvarande också intager i denna fråga; kunna vi ej ena oss om detsamma? Jag vill göra den frågan: när vi, mine herrar, så många äro sams i flera punkter i tullfrågan, skola vi för några teorier, de må gå åt frihandelns eller protektionismens håll, skola vi taga på oss det ansvaret att, der vi kunna och i sanning vilja samverka, stöta händerna från hvarandra? Viljen I, som delen min uppfattning, taga på eder det ansvaret att vägra skydd och hjälp åt de näringar, som vi bestämdt med samverkan kunna hjälpa?

Ifrågasatt om bildning af nuvarande tullsystem.
(Forts.)

Detta är mitt hufvudsakliga skäl, hvarför jag instämmer uti och varmt vill bedja om förord för herr Lothigius' förslag. Men jag har äfven ett annat skäl. När jag blickar tillbaka i vårt eget lands historia, finner jag en ödesdigrig likhet mellan den nuvarande tiden och den som föregick det sorgligt ryktbara året 1738. Då hade under de föregående åren uppväxt en söndring inom nationen, som i yttre hänseende förde den till förnedring och i det inre förde den genom sönderslitningar till despotism. Samma orsak kan hafva samma verkningar, och de äro säkert icke mindre i vår tid att befara, om man besinnar, att förnedring i det yttre för ett litet land betyder utstrykande af dess sjelfständighet och despotismen icke blir under den ene utan under de många eller kanske rättare under några få genom de många. Äfven detta är ett skäl för mig att anhålla om bifall till herr Lothigius' skrifvelseförslag.

Herr De Maré: Under för handen varande förhållanden anser jag den af herr Lothigius begärda utredning vara af så stor betydelse, att jag lika med den siste talaren vördsamt vågar bedja kammaren lemna bifall till herr Lothigius' förslag.

Grefve Strömfelt: Den tullmotion, som protektionisterna inlemnade vid innevarande års riksdags första sammanträde, innehöll bestämda tullsatser på bestämda artiklar. Det nu föreliggande skrifvelseförslaget, uttryckt i herr Lothigii reservation, innehåller begäran om en utredning angående skydd endast för »förädlade» produkter, d. v. s. med uteslutande af all spanmål, fläsk, kött, m. m. ty att aflifva djur torde icke vara någon förädlingsindustri. Det är således en så väsentlig inskränkning i hvad vi protektionister för några månader sedan framhöllo såsom en nödvändighet, såsom en fordran, att jag, om icke flera skäl förefunnos, redan af detta skulle hos herr talmannen anhålla om afslag å samma reservation och bifall till utskottets betänkande.

Sedan jag tillkännagifvit detta, skall jag dock bifoga äfven andra skäl. Vid början af innevarande års Riksdags senare sammanträde

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.*

(Forts.)

möttes jag från ledamöter af det moderata frihandlarepartiet med önskan att man genom tillmötesgående från båda sidor, om möjligt, skulle bringa den starka upphetsningen till slut. Jag var dertill redobogen, emedan jag ansåg landets ställning så förtviflad, att den kräfde offer från båda sidorna. Jag trodde då meningen vara den, att man genom att frånträda en eller par begärda tullsatsar, genom att uppoffra en eller par af de begärda artiklarne, skulle kunna åvägabringa öfverenskommelse om öfriga. Varnande röster sänkades icke, men jag trodde på framställningens allvar. Aldrig kunde jag ana, att denna framställning slutligen skulle kulminera i det föreliggande skrivelseförslaget, som är upptaget i herr Lothigiuss' reservation och så varmt förordas af ledamöter från denna kammare, hvilka stå oss i tullpolitiken närmast; det må nu vara förordadt med huru vackra, huru tilltalande ord som helst, jag kan ej deltaga deri.

Säkerligen äro vi alla, protektionister såväl som frihandlare, öfverens derom, att den nuvarande tulltaxan i många fall är oeffter- rättlig och behöfver undergå revision, men det är, jag ber om förlåtelse att jag säger det, en bra långt drifven naivetet hos våra motståndare, då de kunna tro oss vara så glömska af denna frågas närmaste forntid, att vi skulle kunna förena oss med dem om en skrivelse, innehållande begäran om tullrevision till en regering, till hvilken vi i dessa frågor, på grund af dess uppträdande, icke hysa ringaste spår af förtroende eller tillit; den regering, som, när vi för två år sedan åter framhöllo landets stigande nöd, enträget bådo om skydd för våra i den öfvermäktiga konkurrensen med utlandet sjunkande och tillbakagående näringar, inlade hela sin tyngd i diskussionen, hotade oss med socialism och såsom en afedare tillsatte differentialtullkomitén, som icke kom till något förslag, och den s. k. välfärdskomitén, med uttryckligt förbud för denna att sysselsätta sig med tulltaxan, och hvilken sistnämnda komité's resultat blef att föreslå det redan tillräckligt i skuld satta landet en ytterligare skuldsättning på ett par hundra millioner för att i enskilda jernvägars och bruksegares intresse inköpa de enskilda jernvägarne; denna regering, som slutligen visat sig så fullständigt obekant med protektionismens väsende, att dess finansminister här för några få dagar sedan helt och hållet förblandade protektionism med prohibitism.

Regeringen är i tullpolitik af alldeles samma art som hennes föregångare under trettio år. Hos en af dessa regeringar anhöllo vi för några få år sedan om en utredning om näringarnas tillstånd och behof. Regeringen tillsatte då en tullkomité med öfvervägande antal frihandelsvänliga ledamöter och under ledning af frihandels förnämste banérförare i vårt land. Följden blef också, jag ber herrar protektionister ihågkomma detta, att inom komitén striden om frihandel och protektionism brann lika het som inom Riksdagen, och resultatet blef i full öfverensstämmelse med frihandelsmajoritetens önsksningar, så fullständigt, att flera anmärkningsvärda reservationer måste bifogas,

hvilka vittnade om, att ett annat resultat kunnat, måhända bort framkomma; så fullständigt, att en af komiténs ledamöter året derefter, om jag minnes rätt, utgaf en diger broschyr för att visa att det framlagda resultatet icke stod helt och hållet i öfverensstämmelse med utredningen, och jag kommer ännu i håg, huru en fabrikant vid den tiden yttrade till mig: jag var uppkallad inför tullkomitén, men jag måste slutligen fråga: »är jag hitkallad för att lemna upplysningar eller för att jag måste blifva frihandlare?» »Brändt barn skyr elden.»

Utan tvifvel är det i allmänhet en regeringsskyldighet att, när en rörelse småningom men säkert arbetat sig fram i ett land, antingen afträda eller söka taga denna rörelse om hand och lugnt leda den i riktigt spår. Tillfällen för regeringen att taga denna rörelse om hand hafva icke saknats, tvärt om. Regeringen har icke kunnat undgå att känna densammans tilltagande styrka och dock har regeringen ännu gjort ingenting. Då frågar jag: herrar protektionister, mina liktänkande, kan det förefinnas något skäl för oss att deltaga i en skrifvelse till den regering, som visat så uppenbar ringaktning mot denna rörelse och den åsigt vi här representera; mot de fordringar, som vi, år efter år, framställt såsom efter vår uppfattning nödvändiga?

När regeringen icke tagit frågan om hand, så var det enligt vår uppfattning, efter hvad som passerat i början af detta år, våra motståndares pligt att framlägga ett förslag, sådant, att vi kunde förena oss med dem. Vi hafva väntat, vi hafva tålmodigt väntat, och nu ligger förslaget här. Om jag å ena sidan är ledsn, känner mig nedtryckt, att den vid sammanträdet början gjorda framställningen tagit sig uttryck i detta förslag, så kan jag å andra sidan icke undgå att känna en viss tillfredsställelse deröfver, därför att det onekligen har klarat situationen och visat våra motståndares vilkors beskaffenhet, om än all underhandling mellan oss derigenom blifvit undertryckt.

Jag har många gånger sedan denna reservation blef synlig i tryck frågat mig, hvad är meningen med densamma? Först för ett par dagar sedan har jag fått denna för mig klar. Jo, den lär vara ett försök att med detta, våra meningar, våra fordringar slopande förslag sprida lugn i landet öfver den rörelse, som just motståndet mot våra förslag framkallat. Jaså. Detta förslag, ett förslag, som uppskjuter frågan, ett förslag som totalt stympar våra fordringar, det förslaget skulle vara afsedt att lugna upphetsningen i landet. Kan man då verkligen på allvar tro, att den ohyggliga agitation, som en del af våra motståndare genom tal, genom skrift, genom förvrängning af våra framställningar frammanat, och hvarigenom vi, för våra åsigtens skull, och alla med oss lika tänkande, blifvit skymfede i pressen, i skrift, ja i handling, skall kunna försonas genom detta förslag? Eller tror man, att den brandfackla, som genom eller i form af en ensidig riksdagsupplösning blifvit utslungad i nationen och der tändt hat och förbittring folklklasser emellan samt delat de lojalaste lagren af befolkningen äfven i andra frågor i skilda läger, skall släckas genom

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.*
(Forts.)

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)* detta stympade förslag. Nej, mine herrar, facklan tänd lär nog få lof att brinna, till dess den brunnit ut och den ena eller andra åsigten blifvit tillbakaträngd.

Jag skulle icke hafva sagt dessa ord, om de varit ett uttryck för min enskilda uppfattning, för min enskilda känsla, men då jag vet, att de äro uttryck för tusen sinom tusen svenska medborgares uppfattning och känsla, så har jag en gång velat få utsäga dem från denna plats; törhända har äfven jag dermed bidragit till att klara situationen.

Bifall till utskottets betänkande har jag yrkat och derigenom afslag på den afgifna reservationen, och jag hoppas att mina liktänkande måtte i den blifvande voteringen visa, att jag verkligen varit ett uttryck äfven för deras åsikter.

Detta anförande mottogs med bifallsrop.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det är en känslostämning inom kammaren, som den siste talaren velat uppväcka, och till en del har han möjligen lyckats, men enligt min åsigt finnes det från andra sidan skäl att anföra, hvilka böra verka bättre än hvarje känslostämning.

Jag måste först säga något om hans anklagelser mot frihandlarne. Han talade om den agitation och den oro, som rådde i landet, och om skymfer, för hvilka talaren och hans lika tänkande blifvit utsatta. När uppkom agitationen i tullfrågan? Jo, det var någon tid före det sistförflutna årets riksdag som den sattes i gång öfver hela landet, och hvem gjorde det väl? Jo, de, som ville hafva tullskydd och som sedermera med anledning af landstingens val till Första Kammaren jemt och ständigt påstodo att landet hade talat. Huru kan man då klandra regeringen, som velat få veta, hvad landets verkliga mening är? Det är icke annat än en fråga, som regeringen framställt, och svaret på denna fråga har utfallit så, att landet förklarar sig för närvarande ej vilja hafva några tullar på spanmål. Men hvar ligger då omöjligheten att komma öfverens om en revision af tulltaxan i afsigt att få en god och jemn sådan? Är det icke rent af en pligt att så fort som möjligt göra slut på detta tillstånd? Jag för min del anser det vara en pligt, som ej får försummas. Det kunde väl tyckas, som om äfven den, som delar herrar protektionisters åsikter, skulle kunna vara med om, att de mest sakkunniga och i öfrigt bäst kvalificerade personer, som kunna erhållas, fingo afgifva sina yttranden och förslag i dessa ämnen. Kan man deri se någon agitation? Och att det skulle ligga någon skymf i vare sig herr Lothigius' förslag till skrifvelse eller i det, som framlagts af herr Ahlström och öfrige reservanter från Andra Kammaren, därför blef den siste talaren beviset skyldig. Han har icke ens lemnat den ringaste antydning om, hvari denna skymf skulle bestå, men det är mycket passande för den, som vill inverka på personer, hvilka hafva ett uppbrusande lynne, att säga så. Man finner dock

ingalunda någon grund för detta påstående i dessa reservationers in-
nehåll.

Herr Lothigius har i sjelfva verket föreslagit, att den utredning, som begäres, skulle afse, »hvilka förändringar i gällande tulltaxa lämp- ligen böra och kunna vidtagas i syfte att bereda såväl jordbruket som öfriga näringar ett efter tidsförhållandena afpassadt jemnare skydd för förädlade produkter». Af de andra reservanterna föreslås en utredning »af de fakta, hvilka böra ligga till grund för en behöflig revision af tullagstiftningen». Herr Lothigius' förslag inskränker sig, såsom från protektionistiskt håll redan blifvit anmärkt, till förädlade produkter men å andra sidan är det ett bestämdt skydd, som han önskar; hans afsigt är att få ett *jemnare* skydd. Andra Kammarens reservanter hafva deremot icke uttryckt något bestämdt syfte, vare sig frihandels- vänligt eller protektionistiskt. De hafva icke begärt en revision af tulltaxan utan en utredning af de fakta, som böra ligga till grund för en sådan.

Nu förhåller det sig med revisionen af tulltaxan så, att förslag derom ofta blifvit afgifna till regeringen och senast den 18 december 1886, då differentialtullkomiténs betänkande inlemnades. Det var der- för så mycket mera påfallande, när den siste ärade talaren sade, att denna komité fått förbud att sysselsätta sig med tulltaxan. Den hade i stället fått bestämd befallning derom, och det var deremot, såsom ock talaren senare medgaf, den så kallade välfärdskomitén, som fått detta förbud. Icke kan det väl heller vara behöfligt och passande, att två komitéer samtidigt sysselsätta sig med samma sak, och icke kunde det hafva varit rätt, att Kongl. Maj:t uppdragit åt den ena komitén att yttra sig om den andras förslag. Om man därför vill se saken utan all hetsighet, så måste man finna, att deri ligger icke något annat än det, som icke kunnat vara på annat sätt.

Men nu är frågan den, är det rätt att göra en sådan inskränk- ning i skrifvelsen, som den herr Lothigius föreslagit, eller är det bättre att begära den allmänna utredning af fakta, som Andra Kammarens reservanter föreslagit? Nu har här redan af protektionisterna förklarats, att de anse inskränkningen till förädlade produkter vara oriktig, och från frihandelsståndpunkt är man naturligtvis misstänksam mot sådana förslag, som afse ett *jemnare* skydd, ty det är dock ett skydd, som begäres, ehuru icke åtföljdt af förslag till någon bestämd förän- dring. En tendens dertill finnes dock deri. Men det må nu härmed vara huru som helst, den egentliga skilnaden är, antingen man vill hafva en revision och ett förslag till ny tulltaxa eller om man vill hafva en ny utredning af de fakta, på hvilka en revision skulle grun- das. Det är så många och olika förslag till ändringar, som kunna förekomma, men det nödvändigaste af allt torde väl ändå vara, att det blir likformighet och följdriktighet i tulltaxan och att vi slutligen komma till stadga i tullagstiftningen. Det må man väl, vare sig man är den ifrigaste protektionist eller den mest doktrinära frihandlare,

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

*Ifrågasatt om-
bildning af
närvarande tull-
system.
(Forts.)*

såsom det heter, kunna vara ense om, att stadga i detta afseende behöfves. Om än den ena eller andra tullen påläggges, än den ena eller andra tullen borttages, så vet icke industriidkaren, hvad han skall göra. Deraf blir endast följden, att stagnation inträder i handel och näringar. Stadga är därför nödvändig för industrien och likaså är det nödvändigt att göra afseende på sådana förhållanden, som blifvit af herr Ohlsson i hans motion framdragna. Der påvisar han nemligen, hurusom i många fall råämnen äro belagda med tull, under det att fabrikat af samma råämnen äro tullfria. Detta är för närvarande en oegentlighet i tulltaxan; det är en orättfärdighet mot dem, som här i landet fabricera sådana artiklar. Jag kan dock icke förstå, huru man i det förslag till skrifvelse, som herr Lothigius afgifvit, skulle kunna inrymma något afseende på frågan om borttagandet af tullar på råämnen, eller huru regeringen såsom svar på den skrifvelsen skulle kunna föreslå borttagandet af dessa tullar. Hvarje inskränkning i frågan om revision af tulltaxan är ett hinder för ernåendet af den likformighet, den konsekvens i tullsatserna, som man önskar åstadkomma.

Dessutom utesluter herr Lothigius' skrifvelseförslag allt afseende på något, som dock vid alla valmöten i landet gjort sig i hög grad gällande, nemligen begäran om tullar på lyxartiklar. Der talas endast om jemnare skydd för förädlade produkter, men deremot har frågan om tullar på lyxartiklar i denna reservation ingen plats. Jag har här en lång lista på tekniska och ekonomiska spörsmål, om hvilka mångfaldiga olika meningar äro rådande. Jag skall icke besvara kammaren med att läsa upp den, utan endast anföra ett par exempel. Först det amerikanska fläsket. Somliga säga, att det svenska fläsket har vida större näringsvärde än det amerikanska, emedan det förra innehåller större kvantitet af qväfvehaltiga ämnen och mindre fett än det senare, och å andra sidan svaras: nej så är det icke, utan det är just det fett, för hvilket det amerikanska fläsket är utmärkt, som arbetarne behöfva. Detta är en fråga, som endast läkare och fysiologer kunna utreda fullständigt. Om den utländska osten påstå somliga, att det endast är en lyxartikel för de rika; andra säga att införseln utgöres af amerikansk eller annan mycket billig ost, hvilken just är fattigmans föda.

Beträffande maskiner och redskap blir frågan, om det verkligen är så, att vi kunna lägga tull på dem utan att skada vår egen industri. Detta beror på om våra egna verkstäder tillverka lika goda maskiner af alla behöfliga slag som utlandet, men om så icke äro förhållandet eller om våra verkstäder icke ens kunna tillverka vissa slag af maskiner, som således under alla förhållanden måste tagas från utlandet, då böra vi icke hindra eller försvåra införseln af dessa maskiner, ty det vore ju menligt för industrien, om vi beröfvade henne de medel, med hvilka hon arbetar och hvilka för henne äro nödvändiga för att möjliggöra täflan med utlandet.

Hvilken strid var det icke förra riksdagen om tullar på tackjern. Man fick i tidningarne se uttalanden af mycket kända fabrikanter mot

dessa tullar, och inom utskottet, der man sökte inhemta upplysningar af sakkunnige, förfäktade dessa alldeles motsatta åsigter. Framför allt anser jag frågan om förhållandet mellan råämnena och fabrikat böra utredas.

Jag anser därför, att en sådan utredning, som kan ske genom fackmän, vetenskapsmän, framstående teknici, ombetsmyndigheter, just är hvad vi behöfva, då jag deremot icke vet, hvad nytta en utredning af det andra slaget skulle göra, der utan omsorgsfull utredning den ena sidan säger: ja detta är bra, men den andra: nej detta duger icke, utan det är något helt annat vi vilja hafva. Mine herrar! det är ett stort önskningsmål, att denna strid, som nu råder mellan olika partier i vårt land, måtte taga slut, och att industrien måtte få lefva under lugna förhållanden. Att vår industri kan lefva under protektionistisk lagstifning har erfarenheten visat, ty i allt som angår manufakturvaror är gällande tulltaxa protektionistisk, och likaså har en bestämmd erfarenhet gifvit vittnesord derom att frihandeln, hvilken vi följt i afseende på råämnena, half-fabrikat och lifsmedel, varit för landet nyttigt. Men stadga är framförallt nödig. Det är endast den sista tidens förhållanden, som alstrat missnöje, och frågan är därför om de orsaker, hvilka föranlett dem, äro att anse såsom ständiga och grundade i sakernas egen natur, eller såsom tillfälliga och öfvergående. Men är det icke då skäl att söka lösa denna fråga så hastigt, som man kan, och detta kan väl icke ske på annan väg än genom en undersökning af utredning af de fakta, som böra ligga till grund för en revision af tullagstiftningen. Detta är det enda möjliga sättet. Frihandlare och protektionister hafva ju ett gemensamt fädernesland, som vi alla älska; dess industri kan icke bestå, utan att tullagstiftningen blir likformig, och oron i landet upphör icke förr, än man beaktar industriens anspråk att få stadga i denna lagstifning, ty sådan stadga är alldeles nödvändig. Här är nu fråga om en utredning. Kunna och böra vi icke förena oss om en sådan? En utredning är, synes det mig, första steget till att få fred i landet.

Jag yrkar bifall till det förslag, som reservanterna från Andra Kamraren framlagt.

Friherre von Essen, Fredrik: Då jag mycket sällan deltager i debatter rörande tullfrågan, så torde icke kunna väntas af mig, att jag skall vara beredd att i någon mån bemöta de föregående talarnes åsigter i hvad de strida mot mina egna; det lemna jag till andra, men då jag är ledsen att behöfva erkänna, att jag icke kan instämma i de åsigter, som en af mina meningsvänner här uttalat, så vill jag öppet förklara, hvilken ståndpunkt jag intager. Den talare, som näst före den siste här hade ordet, hyllar nemligen åsigter, med hvilka jag i många delar öfverensstämmer, men jag kan icke förena mig med honom om det stridssätt han valt. Det synes mig, att största vigten ligger på att se efter målet, för hvilket man söker vinna framgång, det syfte man har och att icke, såsom han tyckes vilja, vidare tända och underblåsa

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.*
(Forts.)

den eld, som för närvarande lågar i vårt land och göra fiendskapen bittrare, utan att man derigenom vinner något för sin sak. För min del önskar jag helst vinna det mål, hvartill jag syftar, utan att stämma landets invånare fiendtliga mot hvarandra. Måste det ske, ja, då får det ske, men särskildt inom Riksdagen, som borde hafva förmåga att lugnt betrakta sakerna, tror jag icke att det kan behövas. Jag har heller icke kunnat fatta, hvarför icke en utredning af dessa förhållanden skulle i allas intressen vara gagnelig. En komité, som särskildt behandlad tullfrågorna — från tullskyddsvänlig synpunkt — har icke varit tillsatt på länge, och att få en grundlig utredning äfven från denna synpunkt, synes mig vara hvad man här åsyftar. Jag tror att kammarens ledamöter måste medgifva, att bevillningsutskottet, under den korta tid det har till sitt förfogande, icke kan vara i tillfälle att bereda denna fråga så som erfordras för en systemförändring, att få tulltaxan så utarbetad, att de olika tullsatserna stämma öfverens med hvarandra. Derför bör en utredning för hvarje utskottsledamot, som kan få med denna fråga att göra, vara af största vigt att ega. Om en sådan finnes, skulle utskottet icke riskera att framkomma med en tulltaxa, mot hvilken så pass grava anmärkningar med skäl kunna göras, som mot den af förra årets bevillningsutskott framlagda. Jag tror, att äfven de, som ur protektionistisk synpunkt önska att taga befattning med saken, böra vara nöjda och belättna att hafva ett pålitligt material, att grunda sina beräkningar uppå.

Enligt hvad jag kan finna, torde det som skiljer de med mig liktänkande från de herrar frihandlare, som här velat medgifva en skrivelse, vara att herr Lothigius' förslag saknar en vigtig del, som icke skulle ifrågakomma vid utredningen, nemligen frågan om spanmåls-tullar. Dessa tullar hafva, så väl i dag som vid många föregående tillfällen, blifvit betecknade såsom orättfärdiga, men å andra sidan anse deras anhängare dem icke vara orättfärdiga utan tvärtom gagneliga, äfven om de i någon mån skulle kännas tryckande för en del af landets invånare, och de anse det vara väl om landet gemensamt underkastade sig denna uppoffring, att belägga spanmålen med tull, för att kunna komma derhän att »Sveriges land kan föda Sveriges folk». Finnes det någon möjlighet att vinna någon utredning af denna fråga? Derpå svarar jag bestämdt, att om en utredning någonsin skall kunna åstadkommas, skall det vara just nu, ty spanmålstullar hafva nu blifvit tillämpade i flera främmande länder under en följd af år. Det är visserligen icke lätt att afgöra, hvilken effekt de haft på näringarna och lefnadskostnaden i dessa länder, men jag tror, att det torde finnas statistiskt material att tillgå i dessa länder för att utreda detta vigtiga förhållande, och när sedan frågan här kommer till afgörande, skulle vi ju alla hafva nytta af den verkställda utredningen. Hvarför skulle icke herrar frihandlare kunna tillåta att en sådan utredning finge ske. Det står i herr Lothigius' reservation, att utredningen endast skulle afse förädlade landtmanprodukter, men det inflytande, som tull på

oförädlade landtmannaprodukter kan hafva på lefnadskostnaderna samt på jordbruket och industrien, har icke blifvit omnämndt i detta skrifvelseförslag. Jag kan icke fatta, hvarför icke en sådan utredning kan erhållas, lika litet som jag kan fatta, hvarför mina meningsfränder förklara sig såsom motståndare till det i reservationen framställda förslaget. Möjligen är det därför, att de motse den dag, då de kunna få majoritet här i Riksdagen och då de kunna diktera besluten, men det får jag säga, att när man vet, med huru mycket missnöje ett sådant beslut skulle mottagas af en stor del af nationen, skulle det vara med mycken tvekan jag deri deltog, om icke en utredning förefunnes, som visade tydligt, att beslutet vore för landet gagneligt.

Med anledning af hvad jag tillåtit mig säga, och då herr Lothigius' förslag innehåller en framställning om utredning rörande alla de artiklar, som beröra industrien och jordbrukets förädlade produkter, och derefter en anhållan att Kongl. Maj:t derpå ville afgifva till en kommande Riksdag de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda, så skulle jag vilja ifrågasätta, att i slutet af herr Lothigius' skrifvelseförslag tillades »äfvensom i sammanhang härmed låta utreda i hvad mån införseltull å spannmål kan utföva inflytande dels på landtbrukets ställning dels å lefnadskostnaderna.» Då förra delen af den föreslagna skrifvelsen afser en direkt begäran, att Kongl. Maj:t skall framlägga de förslag, som utredningen kan föranleda, så kommer detta tillägg icke att begära, att regeringen skulle framlägga något förslag, utan endast låta verkställa en utredning, hvarefter Riksdagen sjelf finge begagna denna. Detta borde väl kunna tillfredsställa protektionisterna och äfven kunna medgifvas af frihandlarne. Enligt min uppfattning är det vår skyldighet att söka vinna en lösning af denna fråga med minsta möjliga strid, och hyser jag i detta afseende motsatt åsigt mot den talare, som tycktes vilja framkalla största möjliga fiendskap. Jag vet, att hvad jag nu tagit mig friheten yttra möjligen ogillas af mina egna meningsvänner, men det kan jag icke hjälpa. Jag anhåller om bifall till den af herr Lothigius föreslagna skrifvelsen med det af mig gjorda tillägget.

Herr Dahl: I den nu uppkomna diskussionen torde jag svårigen kunna underlåta att yttra några ord, men jag vill försöka att fatta mig så kort som möjligt.

Såsom af hela detta betänkande tydligt framgår, hafva meningarna inom utskottet utan alltför stor svårighet kunnat enas om att man icke vid innevarande riksdag borde ifrågasätta några mera ingripande ändringar uti den nu rådande tullagstiftningen. Det är en känd sak, huru splittrade meningarna inom landet visat sig vara just i fråga om det, som af den senaste ärade talaren blifvit berördt. Å ena sidan har påståtts, att man skulle genom dessa tullpolitiska åtgärder kunna på ett verksamt sätt åstadkomma en hjälp i det ekonomiska betrycket, men å andra sidan åter, att sådana åtgärder skulle blott tjena till att

*Ifrågasatt om-
bildning af
innevarande tull-
system.*
(Forts.)

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

försvara ställningen för betydande klasser af befolkningen. Af en Riksdag, som arbetar under delvis så exceptionella förhållanden som denna, kunde emellertid svårligen påräknas nödig tid eller erforderligt rådrom för att utan alltför kämbart ingrepp uti öfriga förevarande ärenden åstadkomma en noggrann och fullständig utredning af den på dagordningen stående tullpolitiska tvistefrågan.

Derför, mine herrar, har det också inom utskottet synts oss temligen angeläget att icke ifrågasätta några mera djupgående ändringar i vår tullagstiftning, och därför hafva vi ock varit ense om att tillbakavisa nära nog alla påkallade ändringar i enstaka fall, och jag skulle gerna se, om kammaren visade sig dela denna utskottets uppfattning.

Då det emellertid under sådana förhållanden måste vara kommande Riksdagar förbehållet att åter upptaga till behandling dessa svårlösta frågor, som nu undanskjutas och lemnas olösta, har det åtminstone icke förundrat mig, att sådana yrkanden, som i reservationerna blifvit framställda, velat göra sig hörda. Jag har verkligen, mine herrar, den uppfattningen, att om den under förra året i mars månad förordnade komitén fått sig bland andra uppdrag äfven ombetrodt att egna någon uppmärksamhet åt de allmänt framställda yrkandena på en tullreform, och kanske just i främsta rummet åt dessa, så skulle mycket dervid hafva vunnits samt åtskilligt både inom vårt politiska lif och i våra ekonomiska förhållanden nu tett sig annorlunda än för närvarande. Det bestämda undantag, som i sådant hänseende gjordes i fråga om komiténs verkningssfär, kunde i allt fall, såsom sedermera visade sig, icke hindra de korporationer och administrativa myndigheter, som hade att yttra sig om anledningen till den betryckta ställningen i landet, att just påvisa såsom en af de egentliga anledningarna dertill den alltjemt växande konkurrensen utifrån och således osökt ådagalägga nödvändigheten af en tullreform.

Hvad särskildt beträffar de reservationsvis väckta förslagen om en framställning till Kongl. Maj:t att få till stånd en undersökning af ställningen, så vill jag säga, att det förslag, som af reservationerna från Andra Kammaren väckts, synts mig erfordra så omfattande och så tidsödande utredningar, att åtminstone för den närmaste framtiden icke af dem skulle kunna väntas någon frukt, ehuru detta dock borde vara den hufvudsakliga anledningen för påkallande af en sådan åtgärd, hvarför jag icke heller kunnat inom utskottet vara med derom, oakadt jag villigt erkänner det stora värdet i och för sig af en sådan mera omfattande enquete.

Deremot tillstår jag gerna, att det af herr Lothigius väckta förslag, hvilket närmare begränsar tiden för åtgärden i fråga samt afser att få säkrare klargjorda åtskilliga viktiga frågor rörande vårt näringslif, mest tilltalat mig, hvarför jag för min del ej velat tillbakavisa det, utan understödde det inom utskottet, likväl med en modifikation

från min sida, emedan jag ansåg det vara en väl skarpt prononcerad fingervisning gifven åt regeringen genom uttrycket »förädlade» produkter, hvilket jag ansåg innebära en tvetydighet eller kanske rättare sagdt en mångtydighet, som jag icke ville hafva in i en skrifvelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t.

Detta har jag nu ansett mig böra nämna, emedan jag är fullt förvissad att Riksdagen *måste* hålla sig beredd att kanske redan inom den närmaste framtiden få åter upptaga till behandling dessa besvärliga och svårlösta frågor, då det ju kunde vara godt att hafva på förhand tillgänglig en utredning, sådan som här ifrågasättes, åt hvilken säkerligen från *alla* sidor kunde skänkas större tillit, än den man hittills åtminstone velat tillerkänna åt de undersökningar, hvilka af enskilda representanter endast med stort arbete från deras sida — det kan jag försäkra — hittills kunnat åstadkommas.

Friherre Klinekowström: Om den undersökning, som här ifrågasättes, skulle verkställas af opartiske män, hvilka hade till hufvudsyfte att åstadkomma verkliga upplysningar till gagn för den fråga utredningen afsedde, skulle jag med några modifikationer varit med om en begäran om en sådan undersökning. Men, mine herrar, detta kan icke väntas af en regering, som öppet ställt sig på frihandlarnes sida, i stället för att stå öfver partierna, såsom jag förut flera gånger anmärkt. Af en sådan regering, som ställt sig i det ena partiets främsta led och genom en mängd åtgärder beredt detsamma en tillfällig seger, kan man icke vänta att få en tillförlitlig utredning, då man vet att den skall anförtros åt sådana personer, att det på förhand är bestämdt, hurudant utslaget skall blifva. Att en utredning borde ske, men opartiskt och med förstånd, derom är jag fullt förvissad och har äfven alltid ifrat därför.

Den motion, som här väckts i Andra Kammaren och af bevillningsutskottet behandlats, visar till någon del huru oefterrättlig vår tulltaxa är. Den skyddar i mångt och mycket lyxen och öfverflödet på medelöshetens och fattigdomens bekostnad. Är detta riktigt och rättvist? Väl har generaltulldirektören under diskussionen i denna fråga vid föregående riksdag förklaradt, att det skulle blifva en svår om icke omöjlig uppgift för tullpersonalen att bedöma de olika varuvärdena, om sådana föreskrifter skulle införas i vår tulltaxa. Men ehuru i flera länders tulltaxor bedömandet af varans värde ligger till grund för tullbehandlingen, finnes det dock en öfvergång för att, om jag så får säga, kunna förbereda tullpersonalen på ett riktigt bedömande af varuvärdena. Man kan nemligen omarbета vår tulltaxa derhän, att mera rättvisa beredes åt olika värden på tullartiklarne, men att sedermera i taxan utsättas t. ex. viktförhållandena för att tullen skulle blifva lättare beräknelig. I detta afseende har den franska liksom den tyska tulltaxan t. ex. på garn en ofantlig mängd underafdelningar, beroende på den olika finheten af det spunna garnet o. s. v. På samma

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull
system.
(Forts.)*

sätt förhåller det sig med kläder samt bomulls- och ylleväfnader. Det är alldeles gifvet, att icke kan ett kläde, som är värdt 10 eller 15 kronor alnen, draga samma tull som ett kläde, hvilket icke är värdt mer än 4 eller 5 kronor alnen. Följden deraf blir den, att den fattige får betala 10 gånger mera för sin nödvändiga rock än den rike för sin lyx-utstofferung. Icke är detta riktigt!

Man säger att franska handelstraktaten hindrar en rättvisare tull-lagstiftning. Men vore det icke skäl att på förhand hafva en utredning verkställd, så att då den Riksdag, som skulle hafva att besluta härom, eller den Riksdag, som börjar den 15 januari 1891, kunde få för sig framlagdt ett färdigarbetadt förslag till en rättvisare tulltaxa?

Här har friherre von Essen föreslagit ett tillägg till herr Lothigiuss' reservation, hvarigenom en utredning skulle åstadkommas af en blifvande komité rörande det inflytande tull å lifsmedel utöfvar för den konsumerande allmänheten i ett land, der samma lifsmedel produceras. Jag har många gånger i denna kammare sagt, och kan med siffror bevisa det, att ingen sanning ligger i påståendet från frihandelssidan, att sådana tull fördyrar lifsmedlen med tullens belopp. Hvarför vill nu icke regeringen undersöka, huru härmed sig förhåller och med offentliga fakta visa om vi eller frihandlarne hafva skäl för våra påståenden. Ingenting är lättare än detta. Vi hafva i sådant afseende från Tyskland så grundliga undersökningar, att deras tillförlitlighet icke kan betviflas. Dessa undersökningar hafva fortgått sedan 15, 16 år tillbaka, och grunda sig på uppgifter, som hvarje vecka, ja hvarje dag ingått från de allmänna marknadsplatserna i Europa och Amerika. Det är svårt för den enskilde att i dessa vidtomfattande frågor följa med allt. Jag har följt med och jembört något och skaffat mig utländska uppgifter och tidningar och uppgjort tabellariska uppställningar, och jag kan försäkra herrarne att tull på lifsmedel icke fördyrar dem för konsumenterna i det land, der de produceras. De talrika resurser, regeringen har genom sina konsularagenter och sin diplomatiska personal, skulle sätta en opartisk regering i stånd att lemna en fullständig och tillförlitlig utredning i frågan. Men från en regering som ställt sig i ett visst partis led är det omöjligt att få en sådan utredning, huru än begäran derom framställes. Jag kan därför icke rösta vare sig för motionärernas eller herr Lothigiuss' förslag med eller utan det af friherre von Essen föreslagna tillägg, för hvilket jag eljest skulle hafva mycken sympati, utan yrkar bifall till utskottets förslag, men jag förutser, att om icke regeringen hädanefter ställer sig öfver partierna, blir det mellan henne och hela tullskyddspartiet i landet en strid på lif och död.

Herr Falk, Wilhelm: Då jag anser att en utredning af frågan är det enda möjliga sätt, hvarpå densamma kan lösas, anhåller jag om bifall till herr Lothigiuss' reservation med det af friherre von Essen dertill föreslagna tillägg.

Herr vice talmannen: Då jag förra gången hade ordet, yttrade jag mig endast om den formella delen af frågan, emedan jag icke visste, huruvida någon diskussion i sak skulle uppstå. Sedan detta visat sig hafva inträffat, anhåller jag för min del att få förklara, att jag hvarken kan instämma i herr Lothigius' eller i friherre von Essens förslag. Båda dessa förslag innebära ett uttalande, att tull på lifsmedel eller förädlade landtmannaprodukter skulle vara önskvärd, hvilket jag för min del icke kan vara med om. Man kan icke fatta dessa skrifvelseförslags syfte från någon annan synpunkt. För min del yrkar jag sålunda afslag å dessa förslag.

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

Hvad det af herr Wærn framställda förslag beträffar, är det visst mycket oskadligt, men då det icke är längre sedan än år 1882, som en komité efter fleråriga förberedande arbeten afslutade och aflennade ett betänkande i detta ämne, som åtföljdes af mycket omständliga utredningar, kan jag icke finna någon anledning att bifalla hr Wærns förslag.

Emellertid och då jag i mitt förra yttrande hemställde att kammaren måtte om herr Lothigius' skrifvelseförslag fatta definitivt beslut vid föredragningen af 14 punkten, och sedan dess herrar von Essens och Wærns förslag blifvit väckta, hemställer jag nu, att, om kammaren bifaller framställningen i afseende å herr Lothigius' förslag, samma beslut måtte få gälla i afseende å de öfriga förslagen.

Herr Ekenman, Victor: Här har framställts den anmärkning, att det icke vore tillräckligt med den ifrågasatta skrifvelsen till Kongl. Maj:t, emedan den äfven borde innehålla en begäran om utredning i fråga om lyxartiklar. Men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, dels att herr Lothigius' förslag afser att erhålla en utredning till *nästa* riksdag och dels att genom franska handelstraktaten, som gäller ännu i flera år, är för sådana artiklar garanterad så godt som tullfri införsel, hvarför det vore alldeles betydelselöst att söka åstadkomma någon utredning beträffande tull å lyxartiklar till *nästa* riksdag.

I öfrigt ber jag få nämna att jag i allo delar de åsigter, som uttalats af herrar Lothigius och Dahl, rörande nyttan och nödvändigheten af den föreslagna utredningen. Och jag tror att med denna utredning af ställningen, sådan som den föreslagits af herrar Lothigius och friherre von Essen, borde alla, men i synnerhet de, som i likhet med mig hysa protektionistiska åsigter, vara belättna; ty beslutar Riksdagen en sådan skrifvelse, så har den ock gjort ett allvarligt uttalande i protektiv rigtning, hvilket, enligt min uppfattning, skulle vara ett önskvärdt resultat af maj-riksdagens arbeten.

Herr grefven och talmannen yttrade, att herr vice talmannen hemställt, att den vidare behandlingen af de utaf herrar *Lothigius, Wærn, Carl Fredrik* och *friherre von Essen, Fredrik*, under öfverläggningen

*Ifrågasatt om-
bildning af
nuvarande tull-
system.
(Forts.)*

om förevarande punkt framställda skrifvelseförslag skulle uppskjutas och företagas i sammanhang med 14 punkten i betänkandet.

På härefter gjord proposition bifölls nyssnämnda hemställan.

Sedan öfverläggningen om 1 punkten i öfrigt förklarats slutad, bifölls utskottets derom gjorda hemställan.

Den vidare behandlingen af förevarande betänkande uppsköts till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes klockan 3,24 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.